

วารสารภูมินิเวศพัฒนาอย่างยั่งยืน

Academic Journal of Sustainable Habitat Development

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

Vol.4 No. 2 Jul. - Dec. 2023

ISSN : 2822-0390 (Online)

วารสารภูมิเนคพัฒนาอย่างยั่งยืน

Academic Journal of Sustainable Habitat Development

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2566)

Vol.4 No.2 (July-December 2023)

ISSN : 2822-0390 (Online)

วัตถุประสงค์

วารสารภูมิเนคพัฒนาอย่างยั่งยืน “Academic Journal of Sustainable Habitat Development (AJ-SHaDa)” มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความวิจัยด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สอดคล้องกับศาสตร์พระราชา หรือนโยบายการพัฒนาของภาครัฐครอบคลุมสาขาต่าง ๆ ได้แก่ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, การบริหารจัดการ, การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, การพัฒนาท้องถิ่น, ภูมิสังคมและนิเวศวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเผยแพร่บทความบทความวิจัยและความวิชาการให้แก่คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป เปิดรับบทความภาษาไทยและอังกฤษ

กำหนดการเผยแพร่

วารสารเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) คือ ฉบับที่ 1 ระหว่างมกราคม – มิถุนายน และฉบับที่ 2 ระหว่างเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม

คณะกรรมการที่ปรึกษา

นายสิทธิชัย อึ้งภากรณ์

ดร.โกมล แพรกทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ

นายกสมาคมภูมิเนคพัฒนาอย่างยั่งยืน

อุปนายกสมาคมภูมิเนคพัฒนาอย่างยั่งยืน

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บรรณาธิการ

นายคณิต อนุธรรมเจริญ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Editorial assistant)

นายคณาภรณ์ อนุธรรมเจริญ

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

1. ศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ตั้งจธรรม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรมย์ สีตาคำ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สุขวงศ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ พรหมดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ เจริญตระกูลปิติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิดา สุวรรณประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุตินันต์ สะสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรภพ วงศ์รอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นพแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณิน หุตานุวัตร	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า
คุณทหารลาดกระบัง
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฎิภาณ สุทธิกุลบุตร	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิกร มหาวัน	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
15. อาจารย์ ดร.ทิพย์สุดา ตั้งตระกูล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ฝ่ายจัดการวารสาร

นางศิรินทิพย์ ผาเจริญ

สำนักงาน

สมาคมภูมินิเวศพัฒนาอย่างยั่งยืน เลขที่ 277 หมู่ที่ 7 ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง จังหวัด
เชียงใหม่ 50200

บทบรรณาธิการ

วารสารภูมิเนเวศพัฒนาอย่างยั่งยืน ฉบับนี้เป็นปีที่ 4 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2566 ขอขอบคุณเจ้าของบทความทุกท่าน ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้พิจารณาบทความและปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพ บรรณาธิการและคณะทีมงานจะรักษามาตรฐานการเผยแพร่และเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวิถีชุมชนตามภูมิสังคมที่หลากหลาย เพื่อเป็นการเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคมให้กว้างขวางและเกิดยั่งยืนในอนาคตต่อไป

ฉบับนี้ มีบทความวิจัยและบทความวิชาการที่ได้รับการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ทั้งสิ้น 5 บทความ ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 5 เรื่อง คือ 1) ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดแพร่ โดยสมบัติกันบุตร และคณะ 2) การวิเคราะห์บริบทของวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาในการเตรียมความพร้อมเพื่อยกระดับเป็นสถาบัน โดยชินนกร สีเมือง และคณะ 3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด ในระบบเกษตรพันธสัญญา อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยชัยอนันต์ ลิ้มพัฒน์มงคล และคณะ 4) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ โดยวรวิทย์ นพแก้ว และ 5) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยสุนันทา จุลละมณี และคณะ

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่าน กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้อนุเคราะห์ให้กลั่นกรองและปรับปรุงบทความให้มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ และขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่สนับสนุนการจัดทำวารสารฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

(นายคณิต ชาญธรรมเจริญ)

บรรณาธิการวารสาร

ทัศนะคติและความคิดเห็นในบทความของวารสารนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน
ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	ค
บทบรรณาธิการ	ง
บทความวิจัย	
ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดแพร่	1
: สมบัติ กันบุตร, น้ำฝน รักประยูร, ลักขณา พันธุ์แสนศรี, วิลาสินี บุญธรรม, พชรณัฐ ดาวดึงษ์, กษมา ถาอ้าย, นิธิโชติ ชาเทพ	
การวิเคราะห์บริบทของวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาในการเตรียมความพร้อมเพื่อยกระดับเป็นสถาบัน	16
: ชินนกร สีเมือง, วิกรม บุญนุ่น, เบญจมาศ เมืองเกษม, นาวิน พรหมใจสา	
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญา อำเภอพราวน จังหวัดเชียงใหม่	25
: ชัยอนันต์ ลิ้มพัฒนามงคล, พพล ศักดิ์คะทักน์, นครเศศ รังควัต, กอบลาภ อารีศรีสม	
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่	40
: วรวิทย์ นพแก้ว	
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	56
: สุนันทา จุลละมณี, กอบลาภ อารีศรีสม, วิณา นิลวงศ์, รภัสสรณ์ คงธนจารูอนันต์, นรินทร์ ท้าวแก่นจันทร์, ภาวิณี อารีศรีสม	

ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ ของผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดแพร่

Marketing Factors Affecting Buying Behavior of Organic Vegetables and Fruits of Consumers in Phrae Province

สมบัติ กันบุตร¹, น้ำฝน รักประยูร², ลักขณา พันธุ์แสนศรี³, วิลาสินี บุญธรรม⁴,
พัชรณัฐ ดาวดึงษ์⁵, กษมา ถาอ้าย⁶ และ นิธิโชติ ชาเทพ⁷

Sombat Kanbute¹, Namfon Rakprayoon², Luckhana Pansansri³, Wilasini BoonTham⁴,
Patcharanut Daowadung⁵, Kasama Thaeye⁶ and Nithichol Chartep⁷

Received: 27 December 2022; Revised: 9 February 2023; Accepted: 4 May 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้บริโภคผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ 2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดแพร่ 3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดแพร่ โดยมีเครื่องมือในการใช้เก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามซึ่งเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 96 ชุด เก็บข้อมูลจากประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดแพร่ อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป โดยใช้การสุ่มเก็บข้อมูลตัวแปรอิสระ (Independent Variable) เพื่อหาจำนวนและตัวแปรตาม (Dependent Variable) เพื่ออธิบายความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) หาความสัมพันธ์ (Pearson correlation)

จากการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 96 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 83.30 มีช่วงอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00 มีสถานภาพสมรส จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 66.70 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 71.90 ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงาน จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 54.20 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และ ด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยของการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับความสำคัญมาก (ค่าเฉลี่ย 4.28) ด้านราคา มีค่าเฉลี่ยของการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับความสำคัญมาก (ค่าเฉลี่ย 4.02) ด้านช่องทางการ

^{1 2 3 4 5 7} สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ; Marketing Major, Maejo University Phrae Campus

⁶ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ประยุกต์เพื่อการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ; Applied Economics for Community Development, Maejo University Phrae Campus

Corresponding author, e-mail: sombat_kan@yahoo.com

จัดจำหน่าย มีค่าเฉลี่ยของการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับความสำคัญมาก (ค่าเฉลี่ย 4.33) ด้านการส่งเสริมการตลาด ค่าเฉลี่ยของการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.61)

คำสำคัญ: ปัจจัยทางการตลาด; ผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์; พฤติกรรมผู้บริโภค

Abstract

The objectives of this research were 1. to study basic personal information of consumers of organic vegetables and fruits 2. to study consumer behaviors in purchasing organic vegetables and fruits in Phrae Province 3. to study proportional factors Marketing mix of organic agricultural products in the area of Phrae Province with tools The use of data collection is a questionnaire collecting data from 96 sample groups. Data were collected from the population living in Phrae Province aged from 15 years and over by randomly using independent variables to find the number and dependent variables to explain the frequency, to find the percentage, to find the relationship (Pearson correlation).

The study also found that most respondents chose organic fruits and vegetables because they were 80% of women. The percentage of 83.30 is age, the percentage of 31-40, 47 is marital status, the percentage of 49.00, the percentage of 64 is 66.70, and the level of education is at a higher level. The 69th is 71.90% of a government official's career. The number of employees is 52.54.20%. The average monthly income is more than 30 and 10000 baht. Eighty percent Product aspect There was an average of buying organic fruits and vegetables. In terms of price, there was an average of purchasing organic fruits and vegetables. Is at a very important level (mean 4.02) in terms of distribution channels There was an average of buying organic fruits and vegetables. Was at a very important level (mean 4.33) in marketing promotion. The average purchase of organic fruit and vegetables. Very high (3.61 average)

Keywords: Marketing Factors; Organic Vegetables and Fruits; Consumer Behavior

บทนำ

ข้อมูลจากรายงานการสำรวจขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ พบว่าประเทศไทยมีเนื้อที่ทำการเกษตรมากเป็นอันดับที่ 48 ของโลกแต่ใช้ยาฆ่าแมลงมากเป็นอันดับ 5 ของโลก ใช้ยาฆ่าหญ้าเป็นอันดับ 4 ของโลก รวมถึงการสู่มตรวจผักในท้องตลาดของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เมื่อกลางปี 2553 ที่พบสารเคมีตกค้างในผัก และสารเคมีพิษอันตรายที่ทั่วโลกห้ามใช้

นับเป็นเรื่องที่ไม่น่ายินดีนักสารเคมีเหล่านี้ไม่เพียงแต่เกษตรกรเท่านั้นที่จะได้รับอันตราย ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ เมื่อมีการใช้อย่างเข้มข้น และในปริมาณมาก จะปนเปื้อนอยู่ในดิน น้ำ และสะสมอยู่ในสัตว์เล็ก สัตว์ใหญ่ ในห่วงโซ่อาหาร ที่สุดสะสมอยู่ในคน เมื่อคนกินอาหารนั้น ๆ แต่จะส่งผลต่อร่างกายอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับชนิด และปริมาณของสารเคมีพิษเหล่านั้น ซึ่งการเกิดอาการจะขึ้นอยู่กับฤทธิ์ความรุนแรงของสารเคมีด้วย เช่น ประเภที่ออกฤทธิ์เฉียบพลัน อาการจะก่อให้เกิดอาการวิงเวียนศีรษะ ตาพลา คลื่นไส้ อาเจียน และประเภที่ออกฤทธิ์สะสม อาการจะก่อให้เกิดเนื้องอก มะเร็ง เปลี่ยนแปลงตัวอ่อนในครรภ์แม่ เกิดความผิดปกติ พิการ หรือภาวะแท้ง ชื่อสารเคมีวัตถุประสงค์ของการใช้ กลุ่มพืชที่ใช้ความเป็นพิษของสารเคมี คาร์โบฟูราน กำจัดแมลงในวงกว้าง ทั่วหนอนกอ หนอน แมลงวัน เปลี้ยแปง เปลี้ยกระโดดสีน้ำตาล ฯลฯ ข้าว แตงโม ข้าวโพด มะพร้าว ถั่วเหลือง ถั่วฝักยาว แตงกวา กาแฟ ส้ม ฯลฯ อาเจียน เสียการทรงตัว และในขณะนี้ ได้มีการเรียกร้องจากภาคประชาชนไปยังกระทรวงเกษตรฯ ให้ยกเลิกการใช้สารเคมีพิษอันตราย 4 ชนิด ได้แก่ คาร์โบฟูราน เมโทมิล ไดโครโตฟอส และอีพีเอ็น ที่หลายประเทศทั่วโลก ห้ามใช้แต่ยังมีการใช้ในประเทศไทย สารเคมีพิษกลุ่มนี้ใช้กับพืช ผัก ผลไม้ หลายชนิดที่เราบริโภคในชีวิตประจำวัน ซึ่งสารทั้ง 4 ตัวมีผลกระทบกับร่างกาย เมื่อเราได้รับสารตกค้างเข้าไปในร่างกายดังต่อไปนี้ (www.greennet.or.th) จากข้อมูลปี 2560 สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ไทยส่งออกมาก ประกอบด้วย ข้าวหอมมะลิมีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 68 รองลงมาเป็น กลุ่มผัก สัดส่วนร้อยละ 12 กลุ่มผลไม้ สัดส่วนร้อยละ 8 ที่เหลือเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอื่น ๆ ร้อยละ 4 ตามลำดับผักและผลไม้อินทรีย์สำหรับผลไม้อินทรีย์ที่ไทยส่งออกส่วนใหญ่เป็นผลไม้เมืองร้อน ได้แก่ กล้วยหอม สับปะรด มะม่วงเงาะ มังคุด ทุเรียน ลิ้นจี่ และขนุน เป็นต้น โดยมีตลาดส่งออกสำคัญในสหภาพยุโรป ส่วนผลไม้อินทรีย์แปรรูปที่ส่งออก อาทิ ผลไม้แห้ง น้ำผลไม้ และผลไม้กระป๋อง เป็นต้น สำหรับผักอินทรีย์ที่ส่งออกส่วนใหญ่เป็นผักสลัด ผักรับประทานทั้งรากหรือหัว เช่น แครอท มันฝรั่ง และผักอื่น ๆ เป็นต้น ในประเทศไทยตลาดเกษตรอินทรีย์ยังถือเป็นตลาดที่ผู้ผลิตสามารถเป็นผู้กำหนดราคา และทิศทางในการทำการตลาดได้ค่อนข้างมากหรืออาจเรียกได้ว่า เป็นตลาดของผู้ผลิต ราคาผลผลิตเกษตรอินทรีย์สูงกว่าราคาสินค้าเกษตรทั่วไปประมาณ 20-50% ซึ่งการที่ระดับราคาสูงกว่าสินค้าทั่วไป เป็นเพราะว่าปริมาณการผลิตยังมีน้อยกว่าความต้องการของตลาด และต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ค่อนข้างสูงกว่าการผลิตสินค้าเกษตรทั่วไป เนื่องจากต้องใช้แรงงานคนอย่างเข้มข้น แต่ยังคงเน้นราคาที่ยอมรับกันได้ทั้งผู้ผลิตและผู้ซื้อสินค้าบนพื้นฐานของสินค้าที่มีคุณภาพ และน่าเชื่อถือ ซึ่งในปัจจุบัน ช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยมีหลายรูปแบบ เช่น 1) ตลาดระบบสมาชิก 2) ตลาดนัดในท้องถิ่น หรือหัวเมืองใหญ่ 3) ตลาดช่องทางเฉพาะ ได้แก่ ร้านขายผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และ 4) ตลาดทั่วไป ได้แก่ ซูเปอร์มาร์เก็ตขนาดใหญ่และเล็ก (เสาวคนธ์ ศรีบริกิจ, 2560)

ภาคเหนือ มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งเป็นที่ราบ เหมาะสมกับการเพาะปลูกข้าวและพืชไร่ และมีผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และอ้อยโรงงาน ส่วนภาคเหนือตอนบนมีพืชผักและไม้ผล เป็นสินค้าเกษตรที่

สำคัญ หากพิจารณาถึงความเหมาะสมของที่ดินในการเพาะปลูกข้าว พบว่า มีพื้นที่เหมาะสมมาก และเหมาะสมปานกลาง (S1/S2) รวม 12.4 ล้านไร่ (ร้อยละ 82) โดยเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวให้มากขึ้น และการปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นข้าวอินทรีย์ ข้าว GAP ซึ่งตลาด มีความต้องการในกลุ่มผู้รักสุขภาพที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน สำหรับพื้นที่เหมาะสมน้อยและไม่เหมาะสม (S3/N) มีจำนวน 2.8 ล้านไร่ (ร้อยละ 18) ซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนการผลิต ไปสู่สินค้าเกษตรที่มีศักยภาพ และมีโอกาสทางการตลาดทดแทน ได้แก่ มะม่วงน้ำดอกไม้ กัลยน้ำว่า ไข่ ไผ่ ไม้เศรษฐกิจ ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง และ พืชผักปลอดภัย ในภาคเหนือตอนบน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร, 2562)

พฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันกำลังหันมาสนใจและให้ความสำคัญกับสุขภาพมากยิ่งขึ้น เพราะด้วยสภาพแวดล้อมรอบตัวทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บได้ง่าย และเสี่ยงต่อการเป็นโรคร้ายที่นำกลัวเพิ่มขึ้น จึงเป็นผลให้ผู้คนพยายามแสวงหาความรู้ แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องโดยการหันมาใส่ใจสุขภาพ เลือกบริโภคอย่างมีวินัย ออกกำลังกาย ดูแลตัวเองมากขึ้น และพฤติกรรมเอาใจใส่กับการเลือกบริโภค เลือกจัดระเบียบชีวิตอย่างมีระบบ การบริโภคพืชผัก ผลไม้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้มีสุขภาพดี พืชผักเป็นอาหารที่คนไทยนิยมนำมาใช้รับประทานกันมากเนื่องจากมีคุณค่าทางอาหารทั้งวิตามินและแร่ธาตุต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายสูง (สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2562)

ดังนั้น จึงทำให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยมีการตื่นตัวมากขึ้น และยังเป็นที่ต้องการมากขึ้นในตลาดปัจจุบัน รวมไปถึงจังหวัดแพร่ ที่มีเขตพื้นที่ที่เป็นแหล่งพื้นที่ป่าต้นน้ำและยังเป็นพื้นที่มีอุดมสมบูรณ์ ในด้านการทำเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ การปลูกพืช ผัก ผลไม้ได้เป็นอย่างดี จึงได้มีการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคที่เลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ และความคิดเห็นของผู้บริโภคเกี่ยวกับการบริโภคผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดแพร่ เพื่อจะใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภคในตลาดเกษตรอินทรีย์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้บริโภคผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดแพร่
3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางด้านการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลช่วงเวลาเดียว (Cross Sectional Approach) คือ เดือนพฤษภาคม - ธันวาคม 2563 โดยคณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบจำนวน 96 ชุด โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

1. เตรียมแบบสอบถาม เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่เลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่จังหวัดแพร่ โดยทำแบบสอบถามตามจำนวนที่คำนวณสัดส่วนได้ใช้เวลาดำเนินการในช่วงเดือน พฤษภาคม – ธันวาคม 2563

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ทำขึ้น จากกลุ่มผู้บริโภคที่เลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ที่ตลาดหน้ารถส. สีแยกเหมืองหิต ตลาดสามวัย กาดกองเก่า ตลาดร่องเข็ม จังหวัดแพร่และนำข้อมูลแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบ ข้อมูลความถูกต้องและแยกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ออกจำนวน 96 ชุด ให้เวลาดำเนินการในช่วงเดือนพฤษภาคม – ธันวาคม 2563

3. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัย งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจและวิจัยเชิงพรรณนา โดยมุ่งเน้นปัจจัยทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์พฤติกรรมในการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดแพร่ ข้อมูลที่จำแนกตามแหล่งที่มา 2 ส่วน คือ

- 3.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้มาจากการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามโดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบด้วยตนเองรูปแบบของแบบสอบถามแบบปลายปิด (Closed ended) และปลายเปิด (Open ended) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภค ในเขตจังหวัดแพร่ ได้แก่ ประเภทของผักและผลไม้ที่เลือกซื้อวัตถุประสงค์ในการซื้อ ช่องทางในการเลือกซื้อ บุคคลที่มีอิทธิพลในการเลือกซื้อ โอกาสในการซื้อ โดยใช้ลักษณะคำถามลักษณะปลายปิดแบบมีโครงสร้าง (Structured Question) เป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบเขียนลงไป และใช้ลักษณะความสำคัญ (Likert Scale) ประกอบด้วยคำถามต้องการคำตอบ 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และความถี่ในการซื้อต่อเดือน เป็นคำถามปลายปิด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุจำนวนครั้งลงไปเป็นคำตอบ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดแพร่ ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) โดยใช้ลักษณะการวัดระดับความสำคัญ (Likert Scale) ประกอบด้วยคำถามต้องการคำตอบ 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด	คะแนน 5 คะแนน
มาก	คะแนน 4 คะแนน
ปานกลาง	คะแนน 3 คะแนน
น้อย	คะแนน 2 คะแนน
น้อยที่สุด	คะแนน 1 คะแนน

โดยมีหลักเกณฑ์ในการวัดระดับความสำคัญ ดังนี้ Best (1959 อ้างใน พิมพา หิรัญกิตติ, 2552: 196)

มีความสำคัญในระดับสูงมาก	ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00
มีความสำคัญในระดับมาก	ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20
มีความสำคัญในระดับปานกลาง	ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40
มีความสำคัญในระดับน้อย	ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60
มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80

โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อจะอธิบายลักษณะของข้อมูลความถี่ (Frequency) และอัตราร้อยละ (Percentage)

3.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้มาจากวิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต วารสาร และนิตยสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบงานวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ พบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 83.30 มีช่วงอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00 มีสถานภาพสมรส จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 66.70 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 71.90 ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงาน จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 54.20 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00

2. พฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดแพร่ เมื่อแยกเฉลี่ยในแต่ละปัจจัย พบว่า

2.1 ประเภทของผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ที่เลือกซื้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.47) เมื่อแยกพิจารณาแล้วพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ผักสด (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมาคือ ผักที่นิยมบริโภคสด ๆ เช่น ถั่วงอกยาว แตงกวา มะเขือเทศ ถั่วงอก ฯลฯ (ค่าเฉลี่ย 4.95)

2.2 วัตถุประสงค์ในการเลือกซื้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.47) เมื่อแยกพิจารณาแล้วพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นำมาประกอบอาหารหรือรับประทานเอง (ค่าเฉลี่ย 5.00) รองลงมาคือ ซื้อให้คนในครอบครัว/เพื่อน/คนรู้จัก (ค่าเฉลี่ย 4.14)

2.3 ช่องทางในการเลือกซื้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.91) เมื่อแยกพิจารณาแล้วพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เกษตรกร/เจ้าของฟาร์ม (ค่าเฉลี่ย 4.83) รองลงมาคือตัวแทนจำหน่าย (ค่าเฉลี่ย 4.33)

2.4 บุคคลที่มีอิทธิพลในการเลือกซื้อ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.08) เมื่อแยกพิจารณาแล้ว พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พนักงานขาย (ค่าเฉลี่ย 4.43) รองลงมาคือ คนในครอบครัว /ญาติ (ค่าเฉลี่ย 4.36)

2.5 การเลือกซื้อเป็นพิเศษในช่วงใด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.43) เมื่อแยกพิจารณาแล้วพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เทศกาลกินเจหรือมังสวิรัต (ค่าเฉลี่ย 4.71) รองลงมาคือ วันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา (ค่าเฉลี่ย 3.72)

2.6 ซื้อเฉลี่ยเดือนละกี่ครั้ง ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.52) เมื่อแยกพิจารณาแล้วพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มากกว่า 6 ครั้งต่อเดือนขึ้นไป (ค่าเฉลี่ย 4.90) รองลงมาคือ 5 – 6 ต่อเดือน (ค่าเฉลี่ย 3.96)

3. ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมในการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภค ในพื้นที่จังหวัดแพร่ เมื่อแยกเฉลี่ยในแต่ละปัจจัย พบว่า

3.1 ด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยของการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับความสำคัญมาก (ค่าเฉลี่ย 4.28) เมื่อแยกพิจารณาแล้วพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ผักหรือผลไม้อินทรีย์มีคุณภาพที่ดีกว่าผักที่ไม่ใช้อินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.83) รองลงมาคือ ผักหรือผลไม้เกษตรอินทรีย์มีความปลอดภัยต่อสารเคมีในการบริโภคสูง (ค่าเฉลี่ย 4.74)

3.2 ด้านราคา มีค่าเฉลี่ยของการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับความสำคัญมาก (ค่าเฉลี่ย 4.02) เมื่อแยกพิจารณาแล้วพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ราคาของผักหรือผลไม้อินทรีย์มีความเหมาะสมกับปริมาณ (ค่าเฉลี่ย 4.91) รองลงมาคือ ราคาของผักหรือผลไม้อินทรีย์มีความเหมาะสมกับความสดและความสะอาด (ค่าเฉลี่ย 4.73)

3.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีค่าเฉลี่ยของการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับความสำคัญมาก (ค่าเฉลี่ย 4.33) เมื่อแยกพิจารณาแล้วพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้สถานที่จำหน่ายสินค้าสะดวกในการเข้าถึง เช่น มีสถานที่จอดรถเพียงพอ ฯลฯ (ค่าเฉลี่ย 4.75) รองลงมาคือ การจัดวางสินค้าบนชั้นวางเป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น มีการแยกสินค้าตามชนิดให้เห็นได้ง่าย (ค่าเฉลี่ย 4.54) และวางจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าและซูเปอร์มาร์เก็ตชั้นนำ (ค่าเฉลี่ย 4.54)

3.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด ค่าเฉลี่ยของการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.61) เมื่อแยกพิจารณาแล้ว พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ พบว่า

1) ด้านการโฆษณา มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.16) เมื่อแยกพิจารณาแล้วพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้มีการโฆษณาผ่านทางสื่อโฆษณาทางทีวี (ค่าเฉลี่ย 3.59) รองลงมาคือ มีการโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย 3.23)

2) ด้านการใช้พนักงานขาย มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) เมื่อแยกพิจารณาแล้ว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้พนักงานขายมีข้อมูลและให้คำแนะนำ (ค่าเฉลี่ย 4.80) พนักงานมีอัธยาศัยและสุภาพ (ค่าเฉลี่ย 4.80) และพนักงานมีการให้บริการที่เป็นกันเอง (ค่าเฉลี่ย 4.80)

3) ด้านการส่งเสริมการขาย มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.96) เมื่อแยกพิจารณา แล้วพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้มีการลดราคาตามเทศกาล (ค่าเฉลี่ย 3.06) รองลงมาคือ มีการทดลองชิม (ค่าเฉลี่ย 2.88)

4) ด้านการตลาดทางตรง มีค่าเฉลี่ยระดับระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.81) เมื่อแยกพิจารณาแล้ว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้การออกบูธแสดงสินค้า (ค่าเฉลี่ย 3.94) รองลงมาคือ Facebook, Instagram, line (ค่าเฉลี่ย 3.69)

ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการตลาดกับพฤติกรรมที่มีผลต่อการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดแพร่

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8
Product								
Price	.245**							
Place	.231**	.258**						
Promotion	.173*	.201*	.218**					
(Advertising)								
(Personal Selling)	.244**	.248**	.230**	.211*				
(Sale Promotion)	.138*	.303*	.232*	.257*	.284*			
(Direct marketing)	.312**	.266**	.235*	.323**	.310**	.273**		
พฤติกรรมผู้บริโภค	.218*	.251**	.217*	.277**	.292**	.285**	.311**	
ค่าเฉลี่ย	4.28	4.47	4.08	3.91	4.08	3.43	3.52	3.87
ส่วนเบี่ยงเบนรวม	.263	.203	.284	.253	.240	.355	.281	2.89

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการตลาดกับพฤติกรรม

จากตารางที่ 1 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการตลาดกับพฤติกรรมที่มีผลต่อการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภค พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ราคา มีค่าเฉลี่ย 4.47 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.203 รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย 4.28 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.263 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีค่าเฉลี่ย 4.08 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน 0.284 และด้านการใช้พนักงานขาย มีค่าเฉลี่ย 4.08 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.240

ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการตลาดกับพฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ มีค่า p-Value น้อยกว่า 0.05 ทั้ง 7 ด้าน ดังนั้น จึงปฏิเสธ H_0 ยอมรับ H_1 คือ ปัจจัยทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภค ในเขตจังหวัดแพร่

จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการตลาดและพฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ พบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันเชิงบวก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 96 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุ 31-40 ปี สถานภาพสมรส มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงาน และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป

ผู้ตอบแบบสอบถามในจังหวัดแพร่ส่วนใหญ่เลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์มีวัตถุประสงค์ในเลือกซื้อ คือ นำมาประกอบอาหารหรือรับประทานเอง นิยมซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ จากเกษตรกร/เจ้าของฟาร์ม บุคคลที่มีอิทธิพลมีอิทธิพลในการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ คือ คนในครอบครัว/ญาติ มีความต้องการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์มากเป็นพิเศษในช่วง เทศกาลกินเจหรือมังสวิรัต มีการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์เฉลี่ยต่อเดือน คือ มีมากกว่า 6 ครั้งต่อเดือนขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิลันธนา แปนปลื้ม และมนธิชา พุททาคา (2557) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมผู้บริโภคในการซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์: กรณีศึกษาผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นิยม ซื้อผักสดประมาณ 3-4 ชนิดต่อครั้ง มีค่าใช้จ่ายในการซื้อไม่เกิน 499 บาทต่อครั้ง มักซื้อสินค้ามากที่สุดในช่วงเทศกาลกินเจที่ห้างสรรพสินค้าเฉลี่ย 5-6 ครั้งต่อเดือน ใช้ระยะเวลาในการซื้อไม่เกิน 30 นาที วัตถุประสงค์ในการซื้อ คือ เพื่อนำมาบริโภคเอง วัตถุประสงค์ในการบริโภค คือ ทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง ปัจจัยแรกที่ใช้พิจารณาในการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ คือ คุณภาพของสินค้า การซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์คนในครอบครัว การซื้อเกิดจากการได้รับข่าวสารจากรายการโทรทัศน์ สอดคล้องงานวิจัยของ กนกพร นาคชาติ (2554) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษจากร้านโกลเด้นเพลสของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษจากร้านโกลเด้นเพลส สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณี สุรินทร์ (2559) ศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลไม้อร์แกนิกในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเพิ่มความน่าจะเป็นในการตัดสินใจเลือกซื้อผลไม้อร์แกนิกเป็นประจำ ได้แก่ อายุของผู้บริโภคที่มาก เพศหญิง มีพฤติกรรมซื้อรับประทานเองเพราะ

ต้องการผลไม้ปลอดภัย การมีความเข้าใจเกี่ยวกับผลไม้อร์แกนิก การได้รับการแนะนำ ของเพื่อน หรือญาติ และการมีตราสัญลักษณ์อร์แกนิก ขณะที่บรรจุหีบห่อสวยงามน่าเชื่อถือ ซึ่งอาจทำให้ราคาผลไม้อร์แกนิกแพงขึ้น

1. ปัจจัยทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ จากการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผักหรือผลไม้อินทรีย์มีคุณภาพที่ดีกว่าผักที่ไม่ใช่อินทรีย์ ($\bar{X}=4.83$) รองลงมาคือ ผักหรือผลไม้อินทรีย์มีความปลอดภัยต่อสารเคมีในการบริโภคสูง ($\bar{X}=4.74$) ซึ่งสอดคล้องกับ ภาวิณี กาญจนานา (2559) ที่ได้ให้ความหมายของส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์หมายถึง แม้ว่าองค์กรธุรกิจจะถูกก่อตั้งขึ้นเพื่อกระทำการที่ต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสามารถบรรลุเป้าหมายคือ การทำกำไร แต่เป้าหมายพื้นฐานขององค์กรธุรกิจคือการสร้างคุณภาพและมาตรฐานของสินค้า บริการ เพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นและความต้องการของลูกค้า และยังสอดคล้องกับงานวิจัย ภาณุวัฒน์ ก้อนทรัพย์ (2557) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการของผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายตลาดนัดผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีความสำคัญมาก โดยปัจจัยย่อยคือสินค้ามีมาตรฐานรองรับ มีค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญมากที่สุด

2. ปัจจัยทางการตลาดด้านราคา จากการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.02$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ราคาของผักหรือผลไม้อินทรีย์มีความเหมาะสมกับปริมาณ ($\bar{X}=4.91$) รองลงมาคือ ราคาของผักหรือผลไม้อินทรีย์มีความเหมาะสมกับความสดและความสะอาด ($\bar{X}=4.73$) ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีของ Kotler ที่ได้ให้ความหมายของส่วนประสมทางการตลาดด้านราคาไว้ว่า ราคา (Price) หมายถึง สิ่งที่กำหนดมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ในรูปของเงินตราผู้บริโภคจะใช้ราคาเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินคุณค่า และคุณค่าของผลิตภัณฑ์ที่เขาคาดหวังว่าจะได้รับการกำหนดราคาที่เหมาะสมกับสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ปิยทัศน์ พริ้มทองตระกูล (2557) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อและบริโภคผักเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคจังหวัดเชียงใหม่ ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อและบริโภคผักเกษตรอินทรีย์ปัจจัยด้านราคาโดยรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญสูงสุดอันดับแรกคือ การมีป้ายบอกราคาสินค้าที่ชัดเจน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญกมล ดอนขวา (2562) ได้ทำการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการซื้อผักปลอดสารพิษในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยทางด้านราคา ซึ่งเปรียบได้กับต้นทุนของผู้บริโภคและผลิตภัณฑ์อร์แกนิก

3. ปัจจัยทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย จากการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานที่จำหน่ายสินค้าสะดวกในการเข้าซื้อ เช่น

มีสถานที่จอดรถเพียงพอ ฯลฯ ($\bar{X}=4.75$) รองลงมาคือ การจัดวางสินค้าบนชั้นวางเป็นระเบียบเรียบร้อย เช่นมีการแยกสินค้าตามชนิดให้เห็นได้ง่าย ($\bar{X}=4.54$) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2558) ได้ให้ความหมายของส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย หมายถึง การจัดสถานที่ให้ผู้บริโภคเข้ามาใช้บริการต้องเข้าถึง บริการได้ง่าย มีสถานที่ที่เพียงพอและสะดวกต่อการเข้าใช้บริการ ไม่มีขั้นตอนซับซ้อน ทำให้ผู้บริโภคได้รับความสะดวกสบายในการเข้าใช้บริการได้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ญัฐธีร์ ศิวเดชเจริญวงศ์ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้อินทรีย์จากร้านมูลนิธิโครงการหลวงในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านปัจจัยทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ สถานที่จำหน่ายสินค้าสะดวกต่อการซื้อสินค้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญมล ดอนขวา (2562) ได้ทำการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการซื้อผักปลอดสารพิษในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยทางด้านการจัดจำหน่าย ซึ่งเปรียบได้กับด้านความสะดวกในการซื้อของผู้บริโภค มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อผักปลอดสารพิษ ผลไม้ปลอดสารพิษ และผลิตภัณฑ์ออร์แกนิก

4. ปัจจัยทางการส่งเสริมการตลาด จากการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.16$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ พบว่า ในด้านการโฆษณา คือ มีการโฆษณาผ่านทางทางโฆษณากลางแจ้ง ($\bar{X}=4.00$) รองลงมาคือ มีการโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ ($\bar{X}=3.97$) ด้านการใช้พนักงานขาย คือ พนักงานขายมีข้อมูลและให้คำแนะนำ (ค่าเฉลี่ย 4.00) รองลงมาคือ พนักงานมีอัธยาศัยและสุภาพ ($\bar{X}=4.00$) ด้านการส่งเสริมการขาย คือ มีการทดลองชิม ($\bar{X}=3.95$) รองลงมาคือ มีการลดราคาตามเทศกาล (ค่าเฉลี่ย 3.93) ด้านการตลาดทางตรง คือ การออกบูธแสดงสินค้า ($\bar{X}=4.25$) รองลงมาคือ Facebook, Instagram, line ($\bar{X}=4.20$) ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีของ S-R Theory คอตเลอร์ (Kotler, 2000) ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมผู้บริโภคมีจุดเริ่มต้นจากการได้รับสิ่งกระตุ้นที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการและความต้องการที่เกิดขึ้น จะผ่านเข้าไปในความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภคอันเปรียบเสมือนกล่องดำ ซึ่งภายในกล่องดำนี้ จะเป็นส่วนที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่อาจคาดคะเนได้ว่า ผู้บริโภคมีความรู้สึกนึกคิดอย่างไรต่อสินค้าของตน เนื่องจากเกิดขึ้นในจิตใจของผู้บริโภคแต่ละคนโดยได้รับอิทธิพลมาจากลักษณะของผู้บริโภคเองแล้วจึงมีการตอบสนองหรือการตัดสินใจของผู้บริโภคในที่สุด สิ่งกระตุ้นอาจเกิดขึ้นเองจากภายในร่างกาย (Inside stimulus) หรือจากภายนอก (Outside stimulus) นักการตลาดจะต้องสนใจและจัดสิ่งกระตุ้นภายนอกเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการผลิตภัณฑ์ สิ่งกระตุ้นถือว่าเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการซื้อสินค้า (Buying motive) ซึ่งอาจใช้เหตุผลจูงใจให้ซื้อด้วยเหตุผลหรือด้านจิตวิทยา (อารมณ์) ก็ได้ เช่น สิ่งกระตุ้นด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) การโฆษณาสม่ำเสมอการใช้ความพยายามของพนักงานขาย การลด แลก แจก แถม การแนะนำสินค้า การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลทั่วไป เหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งกระตุ้นความต้องการซื้อของผู้บริโภค และสอดคล้องกับงานวิจัย ปิรันธนา แป้นปลื้ม

และมณฑิชา พุทชาคา (2557) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมผู้บริโภคในการซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์: กรณีศึกษาผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการส่งเสริมการตลาดภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญที่สุดอันดับแรก คือ มีการออกบูธตามงานต่าง ๆ รองลงมาคือการที่ผู้ขายมีอัธยาศัยดี สุภาพเรียบร้อยในการให้คำแนะนำ

องค์ความรู้ใหม่

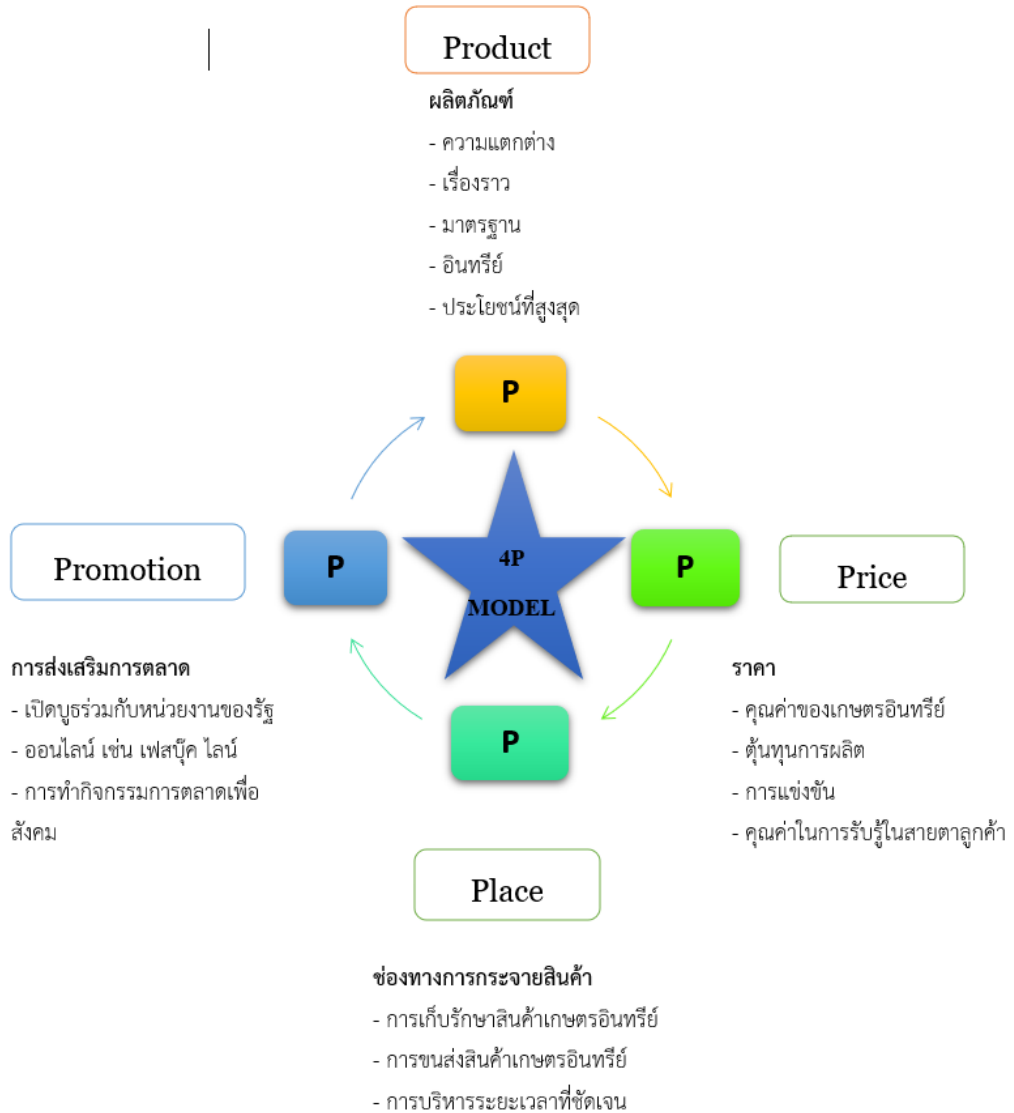
จากการวิจัยปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความตั้งใจที่จะจ่ายในการซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์เพื่อรับประทาน โดยไม่ได้คำนึงถึงราคาที่แพงกว่าผักและผลไม้ทั่วไป ดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์(Product) ผู้บริโภคให้ความสำคัญในการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ในส่วนของความน่าเชื่อถือของร้านจำหน่ายสินค้า และสร้างภาพลักษณ์ของร้านเพื่อให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจที่จะซื้อสินค้า เช่น การโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ การแนะนำคุณสมบัติของผักและผลไม้มีประโยชน์ และการสร้างการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคม

ด้านราคา (Price) ข้อมูลให้ผู้บริโภคให้เห็นความสำคัญในซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ในราคาที่แพงมากกว่าผลไม้ทั่วไปและยินดีที่จะจ่ายเพิ่มขึ้น ถ้าผู้ผลิตหรือเกษตรกรต้องการจะเพิ่มราคา ผักและผลไม้ของตนให้มีมาตรฐานรองรับ

ช่องทางการจำหน่าย (Place) การวางขายผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ ในร้านขายสินค้าเกษตรอินทรีย์ ร้านที่จำหน่ายในตลาดสดจะต้องสร้างความโดดเด่นในสินค้า ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายต้องร่วมมือกันในการผลิตและจำหน่ายผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์และมาตรฐานรองรับอยู่ตลอดเวลา และการเพิ่มแหล่งจำหน่ายในช่องทางออนไลน์

ด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion) การส่งเสริมการตลาดโดยใช้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ เช่น การจัดบูธผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ การนำเสนอเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ บนโลกออนไลน์ ฯลฯ

ภาพ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการเก็บข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามมีการเลือกซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดแพร่ กลุ่มประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่รักสุขภาพซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์ไปรับประทานที่บ้านกับครอบครัว ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับตราสัญลักษณ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้เป้าหมายในการขับเคลื่อนการเติบโตของผลผลิตและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ และความมั่นคงทางธุรกิจเกษตรอินทรีย์ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์จะช่วยให้ผู้บริโภคเข้าใจและมั่นใจในผลิตภัณฑ์ของตลาดเกษตรอินทรีย์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร นาคชาติ. (2554). พฤติกรรมการซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษจากร้านโกลเด้นเพลสของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. (สารนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- กมลศรี ศรีวัฒน์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าอินทรีย์ของผู้ประกอบการในเขตกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปทุมธานี.
- กิ่งพร ทองใบ และนุชนาฏ งามสมภพ. (2559). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- ขวัญกมล ดอนขวา (2562). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการซื้อผักปลอดสารพิษในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 13(3), 81-93.
- ณัฐธีร์ ศิวเดชเดชเจริญวงศ์ (2555). พฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้อินทรีย์จากร้านมูลนิธิโครงการหลวง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ปิยทัศน์ พริ้มทองตระกูล (2557). พฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อและบริโภคผักเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคจังหวัดเชียงใหม่. (รายงานวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปิลันธนา แป้นปลื้ม และมณฑิลา พุทชาคา. (2557). พฤติกรรมผู้บริโภคในการซื้อผักและผลไม้เกษตรอินทรีย์. (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรรณนรี สุรินทร์. (2559). ศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลไม้อร์แกนิกในเขตกรุงเทพมหานคร. (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปทุมธานี.
- พิมพา หิรัญกิตติ. (2552). การวิจัยการตลาด. กรุงเทพฯ:ธรรมสาร.
- ภาณุวัฒน์ ก้อนทรัพย์.(2557). ความต้องการของผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายตลาดนัดผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- ลัดดาวลัย โชคถาวร และขวัญกมล ดอนขวา. (2560). อิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมการตลาดและทัศนคติที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคสสินของผู้บริโภคในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิจัย มข. 5(1), 79-91.
- สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2562). การบริโภคผัก. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2562, จาก <http://www.inmu.mahidol.ac.th/th/>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร. (2562). ข้อมูลเศรษฐกิจการเกษตร. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <http://www.oae.go.th>
- เสาวคนธ์ ศรีบริกิจ. (2560). สถานการณ์เกษตรอินทรีย์. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

- Kotler, P. (2000). *Marketing Management: analysis, planning, implementation and control*. 9th ed. Upper Subble River. N.J: Prentice Hall Intenational.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York: Wiley & Son.

การวิเคราะห์บริบทของวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาในการเตรียมความพร้อม เพื่อยกระดับเป็นสถาบัน

A Context Analysis of Luang Namtha Teacher Training College in Preparing to be upgraded to an Institution

ชินนกร สีเมือง¹, วิกรม บุญนุ่น², เบนจมาศ เมืองเกษม³ และ นาวิน พรหมใจสา⁴
Sihnnakohn Srimuang¹, Vikrom Boonunn², Benjamas Muangkasem³ and
Nawin Promjaisa⁴

Received: 28 August 2023; Revised: 11 December 2023; Accepted: 13 December 2023

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น รวมถึงสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาที่ส่งผลต่อการยกระดับสู่ความเป็นสถาบัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ บุคลากรสายวิชาการในวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาจำนวน 134 คนใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและนำเสนอในรูปค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 25-36 ปี และมีการศึกษาเฉลี่ยระดับปริญญาตรี ในการยกระดับวิทยาลัยครูสู่การเป็นสถาบัน พบว่ามีความร้อนด้านโครงสร้างพื้นฐาน โครงสร้างการบริหารจัดการ และสิ่งอำนวยความสะดวก หากแต่ด้านบุคลากรสายวิชาการยังมีคุณวุฒิไม่เพียงพอต่อมาตรฐานผู้สอนในหลักสูตรระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี และปริญญาโท ประกอบกับบุคลากรเองมีความต้องการในการพัฒนาตนเองให้มีคุณวุฒิและความเชี่ยวชาญในระดับที่สูงขึ้น ในการพัฒนาคุณวุฒิของผู้สอนจะต้องใช้งบประมาณที่สูงและอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนทั้งภายในและต่างประเทศ และประเด็นสำคัญคือควรมีการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนองค์กรเพื่อกำหนดทิศทางที่ชัดเจนในการยกระดับสู่ความเป็นสถาบัน

คำสำคัญ: การศึกษา; อุดมศึกษา; การพัฒนาครู

¹ วิทยาลัยครูหลวงน้ำทา แขวงหลวงน้ำทา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว; Luang Namtha Teacher Training College, Laos PDR

^{2 3 4} คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่; Faculty of Socia-sciences, Chiang Rai Rajabhat University
Corresponding author, e-mail: crurds@gmail.com

Abstract

The purpose of this study was to analyze the current situation and the necessary needs including internal and external factors effecting the preparation of Luang Namtha Teacher Training College to become an institution. The samples used in this study were 134 academic personnel at Luang Namtha Teacher Training College. The data analysis uses statistical program. The data is presented in the form of means, percentages, and standard deviations.

The study revealed that most of the sample had an average age of 25-36 years old with a bachelor's degree. In order to be upgraded into an institution, there are the readiness in terms of the infrastructure, organizational structures, and facilities of Luang Namtha Teacher Training College. However, in terms of academic personnel, there are still insufficient qualifications for teaching standards in diploma, bachelor, and master programs. The personnel themselves need self-development to have higher qualifications and expertise. The development of teachers' qualifications requires a large budget and requires cooperation from many sectors both within and outside the country. The key issue is to formulate an organizational development strategy in order to set a clear direction for upgrading into an institution.

Keywords: Education; Higher Education; Teacher Development

บทนำ

วิทยาลัยครูหลวงน้ำทาเป็นหนึ่งใน 8 วิทยาลัยครูของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตั้งอยู่ในจังหวัดหลวงน้ำทาทางตอนเหนือของประเทศ โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการฝึกอบรมครูใน 3 จังหวัดภาคเหนือ (หลวงน้ำทา พงสาลี และบ่อแก้ว) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2511 (วิทยาลัยครูหลวงน้ำทา, 2566)

จากความต้องการในการสนับสนุนและการพัฒนาการเรียนการสอนรวมทั้งการสนับสนุนนโยบายในการจัดการศึกษาให้กับหน่วยงานรัฐของ สปป.ลาว กลับพบว่า ยังมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของวิทยาลัยฯ เป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันจากสภาพทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2560- ปัจจุบัน พบว่า สปป.ลาว มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจและการแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นตลอดจนความพยายามรัฐบาลลาวพยายามสนับสนุนให้มีการลงทุนจากนักลงทุนจีน โดยเฉพาะใน ภาคการเกษตร โดยอาศัยประโยชน์จากการขนส่งทางรถไฟ โดยเมื่อปีที่ผ่านมา มีบริษัทจีนมากกว่า 300 บริษัทที่สนใจเข้ามาลงทุนด้านการเกษตร ที่คาดว่าจะมีมูลค่าการลงทุนราว 1 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยจะอาศัยการส่งออกสินค้าผ่านเส้นทางรถไฟลาว – จีน (Office of International Trade Promotion at Vientiane, 2022) ทำให้เล็งเห็นว่าการพัฒนาทรัพยากร

มนุษย์ของ สปป.ลาว ยังคงมีความสำคัญซึ่งเป็นหนึ่งในสี่ยุทธศาสตร์หลักของประเทศ (Soysovanh, 2013)

จากยุทธศาสตร์ของ สปป.ลาว ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงมีความจำเป็นที่วิทยาลัยครู หลวงน้ำทาจะต้องยกระดับตนเองให้มีคุณสมบัติและความสามารถครอบคลุมต่อจุดเน้นตาม ยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยครูให้สูงขึ้น โดยเฉพาะความเป็นสถาบัน แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีเงื่อนไขของ ระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการอนุมัติให้จัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาว่าด้วยเรื่องคุณสมบัติของ สถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะความเป็นสถาบัน ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองความ ต้องการต่าง ๆ มีฐานะเทียบเท่า หรือสูงกว่าวิทยาลัย สามารถเปิดสอนระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี ต่อเนื่อง หรือเชื่อมต่อ และปริญญาตรีปกติ ตามคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา เป็นสถานที่ อบรมวิชาชีพระยะสั้น ดำเนินการค้นคว้าด้านวิทยาศาสตร์ สํารวจสืบค้นข้อมูลข่าวสาร และ ให้บริการวิชาการ ตามภาระหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ในการจัดตั้งสถาบัน โดยจะต้องมีความหลากหลาย ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านวิชาการ และด้านวิทยาศาสตร์ มีบุคลากรและครูที่มีวุฒิ การศึกษาสูงเพียงพอ, มีพื้นฐานโครงสร้างเหมาะสม สามารถรับผู้เรียนได้จำนวนมาก มีความสามารถในการให้บริการวิชาการอย่างกว้างขวาง และมีความอิสระทางวิชาการ (Office of Parliament-Lao PDR, 2015)

จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาครูวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาสู่การยกระดับเป็นสถาบัน เพื่อวิเคราะห์บริบทของวิทยาลัย ครูหลวงน้ำทา อันจะนำไปเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมสู่การยกระดับเป็นสถาบันต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการเตรียมความพร้อมของวิทยาลัยครู หลวงน้ำทาสู่การยกระดับเป็นสถาบัน
2. ศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาที่ส่งผลต่อ การยกระดับสู่ความเป็นสถาบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ ครูและเจ้าหน้าที่ ธุรการในวิทยาลัยครูหลวงน้ำทา จำนวน 134 คนใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาสู่การ ยกระดับเป็นสถาบัน และให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อออกแบบเครื่องมือในการวิจัย จากนั้นทำการประสานงานกับวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาเพื่อขออนุญาต จัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและรวบรวมข้อมูลเพื่อนำสู่การวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การวิเคราะห์โดยหาความถี่ และร้อยละ (Percentage) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของครูที่มุ่งตอบสนองต่อ ความต้องการจำเป็นของครูทั่วไป (The needs of teacher in general) ด้าน ความต้องการจำเป็นของสังคม (The needs of society) และวิธีการพัฒนาครู การแปลความหมาย การวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากประชากร

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นของวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาสู่การยกระดับเป็นสถาบัน

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายร้อยละ 48 และ เพศหญิงร้อยละ 52 ระดับมีช่วงอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 70 มีระดับการศึกษาเฉลี่ยอยู่ที่ ปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 68 จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของวิทยาลัยครูหลวงน้ำทา พบว่า วิทยาลัยครูหลวงน้ำทามีพื้นที่รวม 11 เฮกตาร์ มีผู้อำนวยการ 1 ท่าน และ มีรองผู้อำนวยการ 3 ท่าน มีฝ่ายบริหารองค์กร ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายกิจการนักศึกษา ฝ่ายวิจัยวิทยาศาสตร์ ฝ่ายตรวจสอบติดตามและประเมินผล มีหน่วยผลิตสื่อการเรียนการสอน มีห้องสมุด และอาคารเรียนที่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนนักศึกษาทุกระดับชั้น บุคลากรในวิทยาลัย มีจำนวนครูและเจ้าหน้าที่ธุรการรวม 134 คน มีโรงเรียนสาธิต ประถมและมัธยม มีสาขาวิชา ICT ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ ชีววิทยา และเคมี

ในประเด็นคุณวุฒิของผู้สอน วิทยาลัยครูหลวงน้ำทา มีอาจารย์ที่จบปริญญาเอกเพียง 1 ท่าน จบปริญญาโทจำนวน 45 ท่าน และ จบปริญญาตรีจำนวน 88 ท่าน โดยในการยกระดับขึ้นเป็นสถาบัน นั้น วิทยาลัยครูหลวงน้ำทาจะต้องเปิดหลักสูตรในระดับอนุปริญญา และปริญญาตรีอย่างน้อย 3 หลักสูตรขึ้นไป จะต้อง มีผู้สอนอย่างน้อย 20 คน ต่อ หลักสูตร ผู้สอน 1 คน สอนได้ไม่เกิน 3 วิชา และต้องมีผู้สอนวิชาเฉพาะ ไม่น้อยกว่า 5 คนต่อหลักสูตร ผู้สอนจะต้องมีวุฒิการศึกษาสูงกว่าระดับที่ตนเองสอน ซึ่งเท่ากับว่า ผู้สอนในวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาที่สอนในระดับอนุปริญญา จะต้องจบปริญญาตรี จำนวน 60 คน และผู้สอนในระดับปริญญาตรีจะต้องจบปริญญาโท จำนวน 60 คน จึงจะสามารถยกระดับขึ้นเป็นสถาบันได้ (Office of Parliament-Lao PDR, 2015)

ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน วิทยาลัยครูหลวงน้ำทา มีห้องเรียน หอพัก อุปกรณ์การเรียนการสอน ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องทดลอง ศูนย์ค้นคว้าวิทยาศาสตร์ สนามกีฬา สโมสร ห้องประชุม ระบบอินเทอร์เน็ต และลานจอดรถ มีแหล่งเงินทุนที่มั่นคงสำหรับการบริหาร และมีแหล่งเงินทุนเพื่อการก่อสร้างและพัฒนา โดยในประเด็นนี้มีความพร้อมในการถูกยกระดับขึ้นเป็นสถาบันตามระเบียบที่กำหนดไว้ในกฎการศึกษาของ สปป.ลาว

ในประเด็นความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการในประเด็นต่อไปนี้ ได้แก่ การพัฒนาครูเพื่อให้มีคุณวุฒิที่สูงขึ้นกว่าที่ตนเองสอน การพัฒนาครูเพื่อความเป็นเลิศด้านการจัดทำแผนผังหลักสูตร การพัฒนาครูเพื่อความเป็นเลิศด้านการวางแผนหลักสูตรแบบบูรณาการ การพัฒนาครูโดยระบบสถาบันภาคฤดูร้อน การเลือกและการนำกลยุทธ์การเรียนรู้ไปใช้อย่างเหมาะสม กลุ่มตัวอย่างยังมีความต้องการในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีมาประยุกต์กับการจัดการเรียนการสอน มีความต้องการพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการสอนที่ทันสมัยและสอดคล้องกับเนื้อหา มีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เป็นผู้ใช้บัณฑิต หรือผู้ที่สำเร็จการศึกษา รวมถึงมีความต้องการศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศในสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการยกระดับแล้ว เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสถาบันของตน

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในส่งผลต่อการยกระดับสู่สถาบันของวิทยาลัยครูหลวงน้ำทา

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการยกระดับสู่สถาบันของวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาพบว่า จุดแข็งของวิทยาลัยครูหลวงน้ำทา คือ มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนครบถ้วน และมีลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมและพร้อมในการยกระดับสู่ความเป็นสถาบันตามระเบียบกระทรวงศึกษาฯ ในด้านจุดอ่อน ประกอบไปด้วยบุคลากรสายวิชาการยังมิให้คุณวุฒิเพียงพอต่อความต้องการพื้นฐานในการยกระดับสู่การยกระดับเป็นสถาบัน บุคลากรขาดงบประมาณในการพัฒนาตนเอง และสื่อและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนยังไม่มีความทันสมัยประเด็นโอกาสของวิทยาลัยครูหลวงน้ำทา คือ วิทยาลัยอยู่ในพื้นที่บริการที่ครอบคลุมหลายแขวง เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งเดียวในแขวงหลวงน้ำทาที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรี มีตลาดแรงงานรองรับผู้สำเร็จการศึกษา มีการทำ MOU กับหน่วยงานด้านการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ และ ค่านิยมของประชาชน สปป.ลาวที่ส่งเสริมให้บุตรหลานเข้าสู่ระบบการศึกษามากขึ้นภาวะคุกคามของวิทยาลัยครูหลวงน้ำทา ได้แก่ การบรรจุเข้ารับราชการครูยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา ภาครัฐยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษา การยกระดับวิทยฐานะของบุคลากรสายการศึกษายังมีระเบียบที่ซับซ้อนและจำกัดจำนวนรายละเอียด รวมถึง วิกฤตเศรษฐกิจที่ผันผวนของ สปป. ลาว ดัง ตารางที่ 1

จุดแข็ง	จุดอ่อน
- มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนครบถ้วนตามมาตรฐานกระทรวงการศึกษาฯ - มีลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมและพร้อมในการยกระดับสู่ความเป็นสถาบันตามมาตรฐานของกระทรวงการศึกษาฯ - มีจำนวนผู้เรียนมากในแต่ละปีการศึกษา	- บุคลากรสายวิชาการยังมิให้คุณวุฒิเพียงพอต่อความต้องการพื้นฐานในการยกระดับสู่การยกระดับเป็นสถาบันตามระเบียบกระทรวงศึกษาฯ - บุคลากรขาดงบประมาณในการพัฒนาตนเอง

จุดแข็ง	จุดอ่อน
- ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาองค์กร	- สื่อและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนยังไม่มีคุณภาพทันสมัย
โอกาส	ภาวะคุกคาม
- อยู่ในพื้นที่บริการที่ครอบคลุมหลายแขวง	- การบรรจุเข้ารับราชการครูยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา
- เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งเดียวในแขวงหลวงน้ำทาที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรี	- ภาครัฐยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา
- มีตลาดแรงงานรองรับผู้สำเร็จการศึกษา	- การยกระดับวิทยฐานะยังมีระเบียบที่ซับซ้อนและจำกัดจำนวน
- มีการทำ MOU กับหน่วยงานด้านการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ	- วิกฤตเศรษฐกิจที่ผันผวนของ สปป. ลาว
- ค่านิยมของประชาชน สปป.ลาวที่ส่งเสริมให้บุตรหลานเข้าสู่ระบบการศึกษามากขึ้น	

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของวิทยาลัยครูหลวงน้ำทา

จากตารางที่ 1 พบว่า วิทยาลัยครูหลวงน้ำทายังมีจุดอ่อนและภาวะคุกคามที่เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับสู่การเป็นสถาบันตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬาของ สปป.ลาว โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาองค์กร และมีการระดมความคิดเห็นผ่านการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อจัดทำโครงการและกิจกรรมที่จะนำมาลดจุดอ่อนและภาวะคุกคาม เช่น โครงการสร้างความร่วมมือกับสถาบันการเงินในพื้นที่ในการให้นโยบายสินเชื่อเพื่อการพัฒนาการศึกษาดอกเบี้ยต่ำ การกำหนดโควตาการพัฒนาบุคลากรตามกรอบงบประมาณ การจัดทำข้อตกลงกับหน่วยงานด้านการศึกษาในต่างประเทศในการสนับสนุนทุนการศึกษาต่อการยื่นข้อเสนอไปยังภาครัฐเพื่อขอลดขั้นตอนและอำนวยความสะดวกในการเลื่อนวิทยฐานะของผู้สอน การขอรับการสนับสนุนด้านสื่อและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนจากหน่วยงานเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เป็นต้น รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน หรือผู้ใช้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาครัฐและเอกชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาได้ทราบถึงความพร้อมในระดับโครงสร้างพื้นฐานของวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาในการยกระดับสู่การเป็นสถาบัน ทั้งในโครงสร้างการบริหารจัดการ โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก หรือโครงสร้างด้านการเงิน แต่ยังมีข้อจำกัดในประเด็นบุคลากรสายวิชาการที่ยังไม่มีความพร้อมด้านคุณวุฒิตามมาตรฐานการเป็นสถาบัน โดยเฉพาะหากวิทยาลัยครูหลวงน้ำทามีความประสงค์ในการเปิดหลักสูตรในระดับปริญญาโท จะต้องใช้บุคลากรในการสอนที่สำเร็จการศึกษาใน

ระดับปริญญาเอก ขึ้นต่ำคือ 20 ท่าน ต่อหลักสูตร ซึ่งอาจต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศในการร่วมพัฒนาวิทยฐานะของบุคลากรสายการสอน

สำหรับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูผู้สอนให้มีวุฒิทางการศึกษาในระดับที่สูงกว่าระดับที่ทำการสอน ในวิทยาลัยครูหลวงน้ำทา นั้น ในปัจจุบัน ทางวิทยาลัยครูหลวงน้ำทายังไม่มีแนวทางในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกัน การพัฒนาครูในระดับปริญญาโท และปริญญาเอกนั้น จะต้องใช้งบประมาณมากพอสมควร สอดคล้องกับกระบวนการในการพัฒนาที่จะต้องอาศัยการยอมรับความร่วมมือกับสถานศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไปเช่น มหาวิทยาลัยแห่งชาติ และหรือมหาวิทยาลัยภายใต้กรอบความร่วมมือในการพัฒนาสถานศึกษากับต่างชาติ ภายใต้หลักการวางแผนการพัฒนาดตนเอง ตลอดจนการพัฒนากระบวนการพัฒนาบุคลากร ภายใต้กรอบคุณวุฒิที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติของ สปป.ลาว นโยบายในการจัดการศึกษาให้กับหน่วยงานรัฐของ สปป.ลาว และเกณฑ์มาตรฐานในการพัฒนาครูของกระทรวงศึกษาธิการและของรัฐบาล

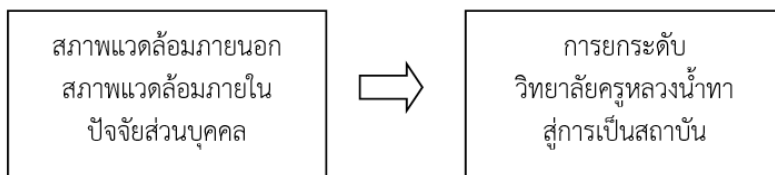
ประเด็นที่สำคัญ คือ ควรมีการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาลัยครูหลวงน้ำทา หลังจากที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยภายในและภายนอก ที่จะช่วยทำให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวิทยาลัยเป็นไปอย่างถูกต้อง และมีแผนการที่ชัดเจน ซึ่งประกอบไปด้วย การทบทวนวิสัยทัศน์และพันธกิจ การกำหนดเป้าประสงค์ กลยุทธ์ กิจกรรม โครงการ ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันบนจุดมุ่งหมายในการพัฒนาองค์กรเพื่อยกระดับเป็นสถาบัน

จากผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ Pongsongkham (2019) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของครูในวิทยาลัยครูแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยผลการศึกษาพบว่า ความต้องการพัฒนาครูรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ 1) ด้านความรู้ความสามารถและทักษะทางด้านการสอน 2) ด้านความรู้เกี่ยวกับผู้เรียน 3) ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา 5) ด้านคุณสมบัติและจรรยาบรรณ และ 6) ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Lyongwa (2015) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาในนครหลวงเวียงจันทน์ แห่งสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สภาพการพัฒนาครู ปัญหาการพัฒนาครู และแนวทางการพัฒนาครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว โดยผลการวิจัยสรุปแนวทางการพัฒนาครูมีการพัฒนาครูไว้ 4 ขั้นตอนคือ 1) การกำหนดความจำเป็นในการพัฒนาครูคือผู้บริหารมีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจน 2) การวางแผนการพัฒนาโรงเรียนมีการอบรมด้านการวางแผนพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ และเป็นขั้นตอนอย่างละเอียด 3) การนำแผนพัฒนาไปใช้ในโรงเรียนโดยจัดให้มีการอบรมอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 2 ครั้งต่อปีการศึกษา และ 4) การประเมินผลการพัฒนามีการวัด และประเมินผลทุกปีการศึกษาเป็นระบบชัดเจน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pilawan (2015) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาครูในสถาบันอาชีวศึกษา นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ รัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณให้ครูไปฝึกอบรม เรียนต่อวิชาครู วิชาเฉพาะด้าน ดูงาน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ใน

สถานศึกษา สถานประกอบการ ทั้งภายในและต่างประเทศ และสอดคล้องกับการศึกษาของกฤตเมธ บุญนุ่น และคณะ (2559) ที่ได้รับทุนในการวิจัย กลยุทธ์การพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ว่า กลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาครู มี 3 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) การพัฒนาสมรรถนะครูให้มีความพร้อมและเหมาะสมกับวิชาชีพครูในแต่ละสาระ 2) การสร้างความยั่งยืนขององค์กร และ 3) การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการเตรียมความพร้อมของวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาสู่การยกระดับเป็นสถาบัน ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ในประเด็นรายละเอียดที่เกิดจากความต้องการเฉพาะของบุคลากรแต่ละคนที่แตกต่างกัน ทำให้ต้องมีการจัดหมวดหมู่ความต้องการก่อนการนำไปวิเคราะห์ทางสถิติและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของบริบทวิทยาลัยครูหลวงน้ำทา โดยเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นของบุคลากรในการพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อรองรับการยกระดับองค์กรสู่การเป็นสถาบัน

ภาพ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ในการที่จะสร้างความเป็นรูปธรรมในการยกระดับวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาสู่การเป็นสถาบัน คือ การจัดทำยุทธศาสตร์และการประเมินความเหมาะสมที่จะส่งผลต่อแนวทางในการวางแผนการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน ที่ตอบสนองต่อความต้องการในแผนพัฒนาการศึกษาของวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาต่อไปในอนาคตเพื่อการยกระดับที่มีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนา สปบ.ลาว ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ คือ ได้รับทราบถึงสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาสู่การยกระดับเป็นสถาบัน นำผลจากการจัดทำยุทธศาสตร์และการประเมินความเหมาะสมที่จะส่งผลต่อแนวทางในการวางแผนการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพ เพราะกลยุทธ์ดังกล่าวมีความเที่ยงตรงสามารถตอบสนองต่อความต้องการในสาระของแผนพัฒนาการศึกษาของวิทยาลัยครูหลวงน้ำทาต่อไปในอนาคตเพื่อการยกระดับที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนา สปบ.ลาว โดยหากยุทธศาสตร์มีความเหมาะสมจะมีส่วนผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาใน สปบ.ลาว มีแนวทางในการจัดสรรงบประมาณพร้อมทั้งแนวทางในการพัฒนาครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาการสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา แนวทางในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และความเป็นไปได้ในการปรับปรุงแก้ไขนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กฤตเมธ บุญนุ่น, วีรวรรณ จงจิตร ศิริจิรกาล และปรีชา สามัคคี. (2559). กลยุทธ์การพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 9(3), 154-168.
- วิทยาลัยครูหลวงน้ำทา. (2566). *ข้อมูลเกี่ยวกับวิทยาลัยครูหลวงน้ำทา*. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2566, จาก <http://luangnamtha-ttc.edu.la>
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York: Wiley & Son.
- Lyongwa, S. (2015). Guidelines for Teacher Development of Secondary Schools in Vientiane Capital of the republic Lao People's Democracy (Lao PDR). *Educational electronic journal*, 10(3), 147-158.
- Office of International Trade Promotion at Vientiane. (2022). *International Trade and Economic Situation Report, Lao People's Democratic Republic*. Department of International Trade Promotion. Bangkok: Ministry of Commerce.
- Office of Parliament-Lao PDR. (2015). *Higher Education Acts*. Vientiane: Government.
- Pilawan, K. (2015). Guidelines for teacher development in vocational institutions. Vientiane Lao People's Democratic Republic. *Journal of Education Science. Khon Kaen University*, 38(7), 42-49.
- Pongsongkham, P. (2019). The Development of Teacher Leadership Enhancement System in Teachers College of Lao People's Democratic Republic. *Journal of Education. Khon Kaen University*, 42(1), 111-120.
- Soysouvanh, B., Khammounty, B., Virivong, S., Phoumilay, P., Elsholz, U., & Bohlmann, T. (2013). Development of Standards for Vocational Teachers at Bachelor level in Lao PDR. *Journal for Technical and Vocational Education and Training in Asia*, 2, 1-18.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด
ในระบบเกษตรพันธสัญญา อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
Factors influencing Participation in Corn Seed Production Project
in the Contract Farming System, Phrao District, Chiang Mai Province

ชัยอนันต์ ลิ้มพัฒนามงคล¹, พหุล ศักดิ์คะทนต์², นครเรศ รังควัต³ และ กอบลาภ อารีศรีสม⁴
Chaianan Limpattanamongkol¹, Phahol Sakkatat², Nakarate Rungkawat³ and
Koblap Areesrisom⁴

Received: 19 October 2023; Revised: 8 December 2023; Accepted: 11 December 2023

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรคของเกษตรกรต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มเกษตรกร จำนวน 169 คน ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอพร้าว การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุ

ผลการศึกษาพบว่า 1) ศึกษาระดับการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับปานกลาง 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีผลทางบวก 5 ตัวแปรได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ จำนวนแรงงานในการทำเกษตร และช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ระดับการศึกษา และเงินทุนที่ใช้ในการทำเกษตร มีความสัมพันธ์ทางสถิติในเชิงลบ มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ซึ่งตัวแปรอิสระทั้งหมด 14 ตัวแปรสามารถพยากรณ์การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม คือ การเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร ร้อยละ 52.7 ($R^2 = 0.527$) 3) ปัญหาอุปสรรคของเกษตรกร 1. ด้านผลตอบแทน เกษตรกรมองว่าราคารับซื้อผลผลิตจากบริษัท

^{1 2 3 4} สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและการพัฒนาชนบท คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่; Division of Resources Development and Agricultural Extension, Faculty of Agricultural Production, Maejo University, Chiang Mai

Corresponding author, e-mail: phahol@mju.ac.th

มุ่งเน้นการผลิตให้ได้ปริมาณมากกว่าคุณภาพ 2. ด้านการยอมรับของสังคม จำนวนเจ้าหน้าที่ของบริษัทไม่พอเพียงที่จะเข้าไปดูแล 3. ด้านความน่าเชื่อถือ เกษตรกรมีความเข้าใจและคลาดเคลื่อนเกณฑ์คุณภาพของเมล็ดพันธุ์และมีอคติต่อบริษัท และ 4. ด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรมอว่าการใช้สารเคมีมีค่าใช้จ่ายสูงและผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีอิทธิพล; การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด; ระบบเกษตรพันธสัญญา

Abstract

The objectives of this study were to 1) study the level of farmers' participation in the corn seed production project in the contract farming system. 2) study the factors affecting farmers' participation in the corn seed production project in the contract farming system. 3) study Problems and obstacles of farmers participating in the corn seed production project in the farmer contract farming system, Phrao District, Chiang Mai Province. It is quantitative research. There is a group of 169 farmers registered with the Phrao District Agriculture Office. Data collection using questionnaires and data analysis using statistics, percentage, mean, and standard deviation. and test the hypotheses using multiple linear regression analysis.

The results of the study found that, 1) studied the level of farmers' participation in the corn seed production project in the contract farming system. The average value was at a moderate level. 2) Factors influencing farmers' participation in the corn seed production project in the agricultural system. When considering five independent variables that have a positive effect, namely gender, age, status, and number of workers in agriculture. and channels for receiving information There is a statistically significant relationship at the 0.01 level, while the educational level and capital used for agriculture There is a negative statistical relationship. Significant at the 0.01 level, in which all 14 independent variables were able to predict changes in the dependent variable, namely farmers' participation in the corn seed production project in the Agricultural System, 52.7 percent ($R^2 = 0.527$). 3) Farmers' obstacles. 1>Returns Farmers view that the purchasing price of produce from the company focuses on producing quantity rather than quality. 2. Social acceptance The number of company officials is not sufficient to take care of them. 3. Reliability Farmers have a misunderstanding and misunderstanding of seed quality criteria and are biased towards the company and 4. Environmental aspects. Agriculture views that the use of chemicals is expensive and has direct and indirect effects on the environment.

Keywords: Influencing Factors; Corn Seed Production; Contract Farming System
บทนำ

ข้าวโพดถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งในตลาดโลก เนื่องจากเป็นพืชที่มีการนำไปใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย ทั้งเพื่อการบริโภคของมนุษย์ และเป็นปัจจัยหลักในการผลิตอาหารสัตว์ ความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากการขยายตัวของอุตสาหกรรมเลี้ยงสัตว์ อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ การแปรรูปไปสู่พลังงานโดยใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นวัตถุดิบ ในการผลิตเอทานอล และอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ (วัชรภรณ์ วงศ์คำปวน, 2559) ประเทศไทยถือเป็นผู้นำในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเพื่อการส่งออกในภูมิภาคเอเชีย โดยปี 2559 ส่งออกเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด 18,000 ตัน ปี 2560 ส่งออก 22,000 ตัน ปี 2561 ส่งออก 25,000 ตัน (สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร, 2562) จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีการส่งออกเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเพิ่มมากขึ้นทุกปี แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ประมาณ 7 ล้านไร่ และส่วนใหญ่เกษตรกรไม่ได้เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง อีกทั้งการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ส่วนมากเป็นพันธุ์ลูกผสมดำเนินการโดยธุรกิจเอกชน ประมาณ 45,000 ตัน ส่วนการผลิตของราชการมีเพียง 200-250 ตัน (สมพร อิศวิลานนท์, 2560) จึงจำเป็นต้องสั่งซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดจากผู้ประกอบการ ทำให้ผู้ประกอบการต้องการผลผลิตเมล็ดพันธุ์เพิ่มมากขึ้น จึงมีการสนับสนุนให้เกษตรกรทำการเพาะปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเพื่อป้อนเข้าสู่บริษัทกลายเป็นอุตสาหกรรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด

อุตสาหกรรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จากการลงพื้นที่สอบถามจากชาวบ้าน เริ่มจากการที่ บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ จำกัด ได้เข้ามาส่งเสริมเกษตรกรอำเภอพร้าว ให้ทำการปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเพื่อส่งให้บริษัท โดยบริษัทมีการให้คำแนะนำ และรับประกันราคารับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด ต่อมาบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด ได้ย้ายฐานการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดไปยังแหล่งเพาะปลูกอื่น เนื่องจากอาจจะเป็นเพราะทางบริษัทได้ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ไม่เพียงพอตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยส่วนหนึ่งเกิดจากการที่เกษตรกรในพื้นที่อำเภอพร้าวที่ได้รับการสนับสนุนจากบริษัท ได้นำเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดที่ปลูกได้ไปจำหน่ายให้กับพ่อค้ารายอื่นซึ่งให้ราคาสูงกว่า ทำให้ต่อมาเมื่อมีบริษัทเมล็ดพันธุ์รายอื่นเข้ามาสนับสนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในพื้นที่อำเภอพร้าว จึงทำให้ทุกบริษัทมีการทำสัญญาเพื่อผูกมัดเกษตรกรให้ผลิตและจำหน่ายผลผลิตให้แก่บริษัทที่สนับสนุนเท่านั้น ทำให้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในอำเภอพร้าวเป็นไปในรูปแบบของเกษตรพันธสัญญาทั้งหมด (เกษตรกรอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่, 2563) จากการนำระบบเกษตรเกษตรพันธสัญญามาใช้ในพื้นที่อำเภอพร้าว แม้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญา จะได้รับการสนับสนุนจากบริษัทเอกชน ทั้งทางด้านคำแนะนำ ด้านการผลิต และการรับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดคืน อีกทั้งยังให้ผลตอบแทนค้ำค่า และมีราคาสูงกว่าการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ธรรมดา หรือการปลูกพืชชนิดอื่น ๆ ของเกษตรกร แต่จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมในการผลิตเมล็ดพันธุ์

ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาที่ยังมีจำนวนไม่เพียงพออีกทั้งยังมีบางส่วนนอกจากการเป็นสมาชิกเพื่อเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นอยู่

จากการลงสำรวจพื้นที่ จึงทำให้เกิดความสนใจขึ้นว่า เพราะเหตุใด อำเภอฟราว ซึ่งเป็นอำเภอในกลุ่มแรก ที่ภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนให้มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในรูปแบบเกษตรพันธสัญญา กลับไม่ได้ผลตอบแทนในการเข้าร่วมโครงการมากเท่าที่ควร ซึ่งผู้วิจัยต้องการทราบว่าเกิดจากสาเหตุใดบ้าง การจัดการ กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์มีความยุ่งยาก หรือขั้นตอน หรือมีการใช้เทคโนโลยีสูงเกินไปหรือไม่ เกษตรกรมีความจำเป็นจะต้องทำการศึกษาเรียนรู้ก่อนที่จะเข้าร่วมการผลิตเมล็ดพันธุ์หรือไม่ หรือปัจจัยทางด้านการลงทุน ที่มีการใช้ต้นทุนในการผลิตเมล็ดพันธุ์สูงกว่าการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์หรือไม่ สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วม หรือไม่เข้าร่วมในการผลิตเมล็ดพันธุ์หรือไม่ ซึ่งหากเกษตรกรสามารถเข้าโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาน่าจะช่วยทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นมากกว่าการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพียงอย่างเดียวซึ่งให้ผลตอบแทนที่ต่ำกว่า

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกรอำเภอฟราว จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธของเกษตรกรอำเภอฟราว จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของเกษตรกรต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกรอำเภอฟราว จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญา อำเภอฟราว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยในการจัดทำกรวิจัยโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยรูปแบบในการทำวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีระเบียบวิธีในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. กลุ่มประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดให้ประชากรในการศึกษา คือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตอำเภอฟราว จังหวัดเชียงใหม่ กับสำนักงานเกษตรอำเภอฟราว ที่ขึ้นทะเบียนในปีการเพาะปลูก 2561-2562 จำนวน 215 ราย เป็นการคำนวณหาจำนวนตัวอย่างจากประชากรที่ต้องการ โดยใช้สูตร Taro Yamane (Yamane, T. 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และยอมรับให้มีความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 โดยจะสามารถแสดงได้ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ
 N = ขนาดของประชากร
 e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

แทนค่า

$$n = \frac{215}{1 + 215 (0.05)^2}$$

$$n = 139.882$$

ดังนั้น จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกร จำนวน 140 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยมีดังต่อไปนี้

1) ข้อมูลจากวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2) แบบสอบถามซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด กับกลุ่มประชากรเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยใช้แบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วยลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 การเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกรอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกรอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคของเกษตรกรต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกรอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยการลงพื้นที่สอบถามโดยตรงจากกลุ่มเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 169 ราย จากนั้นนำแบบสอบถามลงรหัส (Coding) เพื่อเตรียมไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติจำนวน (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum) วิเคราะห์

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม การเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ กับสำนักงานเกษตรอำเภอพร้าว และส่วนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมด อันได้แก่ ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ และลักษณะทางสังคมของเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ กับสำนักงานเกษตรอำเภอพร้าว

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญา อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษิตตามขั้นตอนและวัตถุประสงค์ ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 61 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 68.0) ไม่ได้รับการศึกษา (ร้อยละ 61.5) มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน เกษตรกรมีแรงงานในการทำเกษตรเฉลี่ย 2 คน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน ส่วนใหญ่ไม่มีแรงงานจ้าง (ร้อยละ 93.5) มีพื้นที่ในการทำเกษตรเฉลี่ย 6.54 ไร่ มีพื้นที่ในการทำเกษตรเป็นของตนเองเฉลี่ย 5.44 ไร่ ส่วนใหญ่ไม่มีพื้นที่ในการทำเกษตรเป็นพื้นที่เช่าและพื้นที่อื่น เกษตรกรมีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 89,650.89 บาท/ปี มีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 67,757.40 บาท/ปี มีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 21,893.49 บาท/ปี มีเงินทุนที่ใช้ในการทำเกษตรเฉลี่ย 17,316.57 บาท/ปี มีหนี้สินเฉลี่ย 17,316.57 บาท/ปี เกษตรกรมีประสบการณ์อบรมและดูงานด้านการเกษตรเฉลี่ย 1 ครั้ง/ปี ส่วนใหญ่ไม่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ หรือผู้ให้ความรู้ทางการเกษตร (ร้อยละ 54.4) มีการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือเครือข่ายในชุมชนเฉลี่ย 1 กลุ่ม มีช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรเฉลี่ย 3 ช่องทาง ส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารผ่านการพูดคุยหรือคำบอกเล่ากับเพื่อนบ้าน (ร้อยละ 38.3) รับรู้ข่าวสารผ่านสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ เอกสารเผยแพร่ (ร้อยละ 19.0) และรับรู้ข่าวสารผ่าน Line (ร้อยละ 14.7)

ตอนที่ 2 เพื่อศึกษาระดับการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกรอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.14, S.D. = .239) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีคุณค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านผลตอบแทน ($\bar{X}$ = 3.26, S.D. = .328) รองลงมา ด้านความน่าเชื่อถือ ($\bar{X}$ = 3.17, S.D. = .330) ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = 3.15, S.D. = .303) และด้านการยอมรับของสังคม ($\bar{X}$ = 2.98, S.D. = .420) แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

(n=169)

การเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ คิดเห็น
1. ด้านผลตอบแทน	3.26	.328	ปานกลาง
2. ด้านการยอมรับของสังคม	2.98	.420	ปานกลาง
3. ด้านความน่าเชื่อถือ	3.17	.330	ปานกลาง
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.15	.303	ปานกลาง
รวม	3.14	.239	ปานกลาง

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญา
อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ในภาพรวม

ตอนที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธของเกษตรกร อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ค่า Sig. F < 0.001 โดยเมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่ามีทั้งหมด 7 ตัวแปรที่มีผลทางบวก ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ จำนวนแรงงานในการทำเกษตร และช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ตัวแปร ระดับการศึกษา และเงินทุนที่ใช้ในการทำเกษตร มีความสัมพันธ์ทางสถิติในเชิงลบ โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ซึ่งตัวแปรอิสระทั้งหมด 14 ตัวแปรสามารถพยากรณ์การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม คือ การเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธของเกษตรกร อยู่ร้อยละ 52.7 ($R^2 = 0.527$) ขณะที่อีกร้อยละ 56.3 มาจากปัจจัยอื่น ๆ ทั้งนี้สามารถอธิบายตัวแปรอิสระทั้งหมด 7 ตัวแปรที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธของเกษตรกร ได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	การเข้าร่วมโครงการ		
	B	t	Sig.
1. เพศ	.088	2.654	.009**
2. อายุ	.008	2.880	.005**
3. สถานภาพ	.176	4.591	<.001**
4. ระดับการศึกษา	-.156	-2.963	.004**
5. จำนวนสมาชิกในครอบครัว	.004	.248	.805
6. จำนวนแรงงานในการทำเกษตร	.105	3.782	<.001**
7. พื้นที่ในการทำเกษตรของตนเอง	.014	1.390	.167

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	การเข้าร่วมโครงการ		
	B	t	Sig.
8. รายได้ในครัวเรือน	1.710E-7	1.214	.226
9. เงินทุนที่ใช้ในการทำเกษตร	-8.617E-6	-3.189	.002**
10. หนี้สินของเกษตรกร	-6.183E-7	-.956	.340
11. ประสบการณ์อบรมและดูงานด้านการเกษตร	.027	.953	.342
12. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่	-.019	-.704	.483
13. การเป็นสมาชิกกลุ่ม	.022	.667	.506
14. ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	.046	2.716	.007**
Constant	2.206	12.202	<.001

$R^2 = .527$ (52.7%) $F = 12.272$ Sig. $F < .001^{**}$

หมายเหตุ ** มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร อำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 4 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของเกษตรกรต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร อำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

4.1 ด้านผลตอบแทน การประสบปัญหาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด เพราะบริษัทจะต้องรับซื้อกับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกับบริษัทเท่านั้น ดังนั้นเกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการตั้งเป้าหมาย การติดตามและเอาใจใส่ การเก็บเกี่ยวและส่งผลผลิต การรักษามาตรฐานของผลผลิต

4.2 ด้านการยอมรับของสังคม การแจ้งข่าว ประชาสัมพันธ์ การนัดประชุมจากบริษัทฯ มีการบอกหรือแจ้งให้กับสมาชิกเกษตรกรอย่างทั่วถึง และมีความเหมาะสม หรือมีการชี้แจงและอธิบายเกี่ยวกับราคาของผลผลิตที่เปลี่ยนแปลงไป หรือเมื่อมีการกำหนดเงื่อนไขใหม่จากบริษัทฯ อย่างสม่ำเสมอ หรือบริษัทฯ ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการจัดหาแหล่งเงินทุนต่าง ๆ เพื่อใช้ในการผลิต อาจเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ของบริษัทฯ มีจำนวนน้อย ไม่พอเพียงที่จะเข้าไปดูแลแนะนำแก่เกษตรกรได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดความไม่เข้าใจในการควบคุมผลผลิตให้ได้ตามเกณฑ์ ทำให้เกษตรกรเกิดความรู้สึกต่อต้าน และไม่ยอมเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญากับบริษัท

4.3 ด้านความน่าเชื่อถือ พบว่า เกษตรกรจะปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดให้บริษัทอื่นใน ปีถัดไป หรือบริษัทฯ หักเปอร์เซ็นต์ผลผลิตเมล็ดพันธุ์เกินความจำเป็นแม้ว่าผลผลิตอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน หรือบริษัทรับซื้อในราคาไม่ตรงกับที่กำหนดไว้ เมื่อผลิตได้มากกว่าที่กำหนด เนื่องจาก

เกษตรกรยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในเกณฑ์คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ ทำให้เกิดอคติกับบริษัท และทำให้เกษตรกรถอนตัวออกจากการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญา

4.4 ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า การนำเครื่องจักรกลมาใช้ในการเตรียมพื้นที่ หรือการใช้สารเคมีตามคำแนะนำของบริษัทฯ เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่ทำการวิจัย พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่สะดวกต่อการนำเครื่องจักรกลเข้ามาใช้ รวมถึงเกษตรกรมองว่าการใช้สารเคมีตามคำแนะนำของบริษัทมีค่าใช้จ่ายที่สูงและไม่มีความจำเป็น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญา อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจอันจะเป็นข้อมูลให้กลุ่มเกษตรกร และสำนักงานเกษตรอำเภอพร้าว เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งสามารถอภิปรายผลดังนี้

1. ระดับการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกรอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อพิจารณาทั้ง 4 ด้าน 1) ด้านผลตอบแทน 2) ด้านความน่าเชื่อถือ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านการยอมรับของสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ อาจเพราะว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนั้นขาดกระบวนการเรียนรู้และความเข้าใจระบบเกษตรพันธสัญญา จากเหตุผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ มูลลี (George J. Mouly, 1973) ที่ได้กำหนดกระบวนการเรียนรู้ไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) เกิดแรงจูงใจ (Motivation) 2) กำหนดเป้าหมาย (Goal) 3) เกิดความพร้อม (Readiness) คนแต่ละคนมีความสามารถที่จะรับ และความต้องการพื้นฐานเพื่อที่จะแสวงหาความพอใจ 4) อุปสรรค (Obstacle) จะเป็นสิ่งขวางกั้นระหว่างพฤติกรรมที่เกิดจาก แรงจูงใจกับเป้าหมาย ถ้าหากไม่มีอุปสรรค หรือสิ่งกีดขวางเราก็จะไปถึงเป้าหมายได้โดยง่าย 5) การตอบสนอง (Response) เมื่อบุคคลมีแรงจูงใจเป้าหมาย เกิดความพร้อม และเผชิญกับอุปสรรค เข้าก็จะมีพฤติกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้น พฤติกรรมนั้นอาจเริ่มด้วยการตัดสินใจ เกิดอาการตอบสนองที่เหมาะสม 6) การเสริมแรง (Reinforcement) ได้รางวัลหรือให้สิ่งเร้าที่ก่อให้เกิดความพอใจ ซึ่งปกติผู้เรียนจะได้รับหลังจากที่ตอบสนองแล้ว ตัวเสริมแรงไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของหรือวัตถุที่มองเห็นก็ได้ เพราะความสำเร็จ ความรู้ ความก้าวหน้า ฯลฯ ก็เป็นตัวเสริมแรงได้เช่นเดียวกัน 7) การสรุปความเหมือน (Generalization) หลังจากที่สามารถตอบสนองหรือหาวิธีการที่จะมุ่งสู่เป้าหมายได้แล้วสามารถสรุปภาพรวมในอดีตได้ แม้พฤติกรรมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญานั้น ต้องมีแรงและสิ่งที่หนุนเสริมให้เกษตรกรหันมาสนใจและเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญาจนประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีราพร ทองปัญญา (2561) ได้กล่าวว่า การเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญาสามารถดำเนินกระบวนการได้อย่างต่อเนื่องและประสบ

ความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงเงื่อนไข 5 ประการ คือ 1) การเห็นประโยชน์ 2) ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 3) ความเป็นกัลยาณมิตร 4) ความเชื่อมั่นในผู้นำกลุ่ม และ 5) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยทั้ง 5 เงื่อนไขดังกล่าวนี้ยังถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญาด้วย

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธของเกษตรกร อำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งมีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระด้วยตนเอง และการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธของเกษตรกรอำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่ โดยคัดเลือกตัวแปรอิสระ 14 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนแรงงานในการทำเกษตร พื้นที่ในการทำเกษตรของตนเอง รายได้ในครัวเรือน เงินทุนที่ใช้ในการทำเกษตร หนี้สินของเกษตรกร ประสบการณ์อบรมและดูงานด้านการเกษตร การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ การเป็นสมาชิกกลุ่ม ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ตัวแปรทั้งหมดที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ระดับปานกลาง อาจเพราะว่าปัจจัยเหล่านั้นที่ส่งผลเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีข้อจำกัดหลากหลายประการทั้งด้านครอบครัว ความรู้ความเข้าใจ ทุนผลิต ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัลปพฤกษ์ ผิวทองงาม และคณะ (2552) พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำเกษตรพันธสัญญาในเรื่องของปัจจัยการผลิตและการรับซื้อผลผลิตบริษัททุนมีการบังคับใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ โดยไม่โปร่งใสและปราศจากการแข่งขันทำให้ เกษตรกรต้องซื้อปัจจัยการผลิตในราคาที่แพงบริษัทอาจให้ปัจจัยการผลิตที่ไม่เป็นไปตามข้อตกลงส่วนกระบวนการรับซื้อ ผลผลิตไม่มีการระบุวิธีการรับซื้อที่เป็นธรรมเช่นการมารับซื้อล่าช้าทำให้เกษตรกรเสียหาย ฉะนั้นการผลิตแบบพันธสัญญาอาจกลายเป็นการหาประโยชน์จากเกษตรกรรายเล็กอย่างกว้างขวางโดยในหลายกรณีบริษัทได้รับส่วนแบ่งกำไรก่อนโตไปขณะที่เกษตรกรรายย่อยต้องแบกรับความเสี่ยงไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ทางการผลิตที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างเกษตรกร แบบพันธสัญญากับบริษัททุนโดยบริษัททุนได้เข้าไปควบคุมกระบวนการผลิตของเกษตรกรผ่านปัจจัยทางการผลิตและการตลาด เกษตรกรขาดอิสระในการตัดสินใจที่จะผลิตอย่างสิ้นเชิงตามสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้กับบริษัททุน เพราะเหตุนี้ผู้วิจัยค้นพบว่าปัจจัยที่หนุนเสริมและความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรที่ประเด็นสำคัญก็คือสิทธิเกษตรกร เหมือนผลการวิจัยของทศพล ทรรศนกุลพันธ์ (2556) ซึ่งนำเสนอสิทธิเกษตรกร ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ 1) การถือครองปัจจัยการผลิตอย่างมั่นคง 2) การเข้าถึงทรัพยากรสาธารณะอย่างเพียงพอ 3) การประกันความมั่นคงในผลตอบแทนที่ควรได้รับ 4) การรักษาวិถีผลิตที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของตน 5) สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและเสรีภาพในการแสดงออก จากผลการวิจัยได้สะท้อนถึงการขับเคลื่อนการเกิดกลไกท้องถิ่นเป็นภาคีเครือข่ายบูรณาการทำงานร่วมกันในลักษณะการจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance NPG) ที่เกิดภาคีเครือข่ายภาคสาธารณะ 5 กลุ่มคือ 1) เกษตรกร 2) นักพัฒนาเอกชน 3) นักวิชาการ 4) องค์กร

ภาครัฐ 5) กลุ่มภาคประชาชนเครือข่ายร่วมจากนอกพื้นที่ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลเป็น เครือข่ายเกษตรกรที่ได้ดำเนินการแก้ปัญหา ดังกล่าวจากการวิจัยเป็นการจัดการสาธารณะยุคใหม่ แห่งศตวรรษที่ 21 ภายใต้เงื่อนไขที่ภาคประชาสังคม กลุ่มธุรกิจและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลาย ๆ ฝ่าย ต่างมีอาจอยู่เฉย ในฐานะของผู้รับบริการได้อีกต่อไป

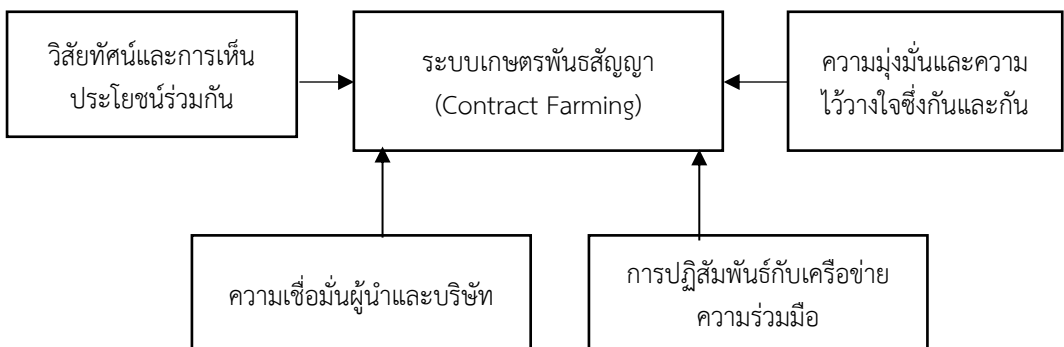
3. ปัญหาอุปสรรคของเกษตรกรต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบ เกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ ปัญหาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้าน ผลตอบแทน เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดตามเกณฑ์ที่บริษัท กำหนด 2. ด้านการยอมรับของสังคม เจ้าหน้าที่ของบริษัทมีจำนวนน้อยไม่พอเพียงที่จะเข้าไปดูแล และนำแก้เกษตรกรได้อย่างทั่วถึง 3. ด้านความน่าเชื่อถือ เกษตรกรมีความเข้าใจและคลาดเคลื่อน เกณฑ์คุณภาพของเมล็ดพันธุ์และมือคติดต่อบริษัท และ 4. ด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรมองว่าการใช้ สารเคมีตามคำแนะนำของบริษัทมีค่าใช้จ่ายสูงและผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เกษตรกรเริ่มต้นในการเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกรมีปัญหาหลากหลายทั้งเหมือน และแตกต่างกัน ทำให้เกิดการประสบปัญหาทั้งต้นทุน การผลิต และสุขภาพในชุมชน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์ (2558) การเกษตรแบบพันธสัญญาพบว่า ปัญหาการเลี้ยงไก่ แบบเกษตรพันธสัญญาในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ก็ประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกัน แม้ว่าจะมีเกษตรกร และปริมาณการเลี้ยงมีเพิ่มมากขึ้น และหมุนเวียนในสู่เกษตรกรในพื้นที่ต่าง ๆ มากขึ้น เนื่องจาก ระบบดังกล่าว แม้จะสร้างรายได้แก่บริษัทหรือเกษตรกร แต่ก็ได้สร้างผลกระทบต่อเกษตรกรและ ชุมชน ทั้งด้านการขาดทุน ภาวะสุขภาพและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้แก่ 1) การแบกรับต้นทุนทั้งด้าน อาคาร สถานที่ และอุปกรณ์การเลี้ยงของเกษตรกร 2) การเอาโรคเอาเปรียบในการจัดหาพันธุ์ไก่ อาหารเลี้ยง ยาและอุปกรณ์ต่าง ๆ จากบริษัทหรือนายทุน 3) ขาดหลักประกันด้านอาชีพ ทั้งการ ประกันความเสี่ยงที่เกษตรกรต้องเป็นผู้รับความเสี่ยงจากการเลี้ยงทั้งหมด ด้วยตนเองทั้งก่อนการ เลี้ยง 4) ภาวะสุขภาพและสังคมของเกษตรกรที่ต้องอยู่กับการเลี้ยงและดูแลไก่ของตนเองตลอดเวลา ทำให้มีปัญหาทั้งด้านสุขภาพกายและจิตใจเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นยังมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ของตนเองและชุมชนด้วย ดังนั้นปัญหาการเลี้ยงไก่แบบพันธสัญญากับบริษัทหรือนายทุนดังกล่าว ทำให้เกษตรกรจำนวนมากไม่มีโอกาสในการคืนทุนหรือมีกำไรจากอาชีพ และประสบกับการขาดทุน และเป็นหนี้สินล้นพ้นตัวจนล้มละลายไปในที่สุด

ฉะนั้นประเทศไทยมีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 5 ปี ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11-13 เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและเน้น การพัฒนาอย่างยั่งยืน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ถือได้ว่าเป็นแผนฯ ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบันมีจุดมุ่งหมายที่เน้นการแก้ปัญหาความ ยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศในภาคเกษตรกรรมเกษตรและ สหกรณ์ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยยึดหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1. เน้นการสร้าง

กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลข่าวสารความรู้และปัญญาเพื่อการแก้ปัญหาความยากจนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2. เน้นการฝึกอบรมภาคปฏิบัติเพื่อให้เกษตรกรรู้จักการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้และเข้าถึงโอกาสใหม่ ๆ โดยมีการทำกินในแปลงที่ดินที่จัดให้ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ 3. เน้นการนำที่ดินที่ถูกลอยให้กร้างว่างเปล่ามาใช้ประโยชน์ในการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรยากจนควบคู่กับการฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4. เน้นการรวมกลุ่มเกษตรกรให้พึ่งพาช่วยเหลือกันในรูปแบบสหกรณ์ หรือวิสาหกิจชุมชนและสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อช่วยเหลือด้านการตลาดอันสามารถจะเชื่อมโยงไปสู่การส่งออกในรูปแบบการทำ Contract Farming กับบริษัทเอกชน ด้วยมีแนวทางการพัฒนาได้กำหนดในลักษณะบันได 4 ขั้นคือ ระดับที่ 1 การทำเกษตรขั้นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตในครัวเรือนระดับที่ 2 การทำเกษตรเมื่อเหลือจากการบริโภคนำไปจำหน่ายในชุมชนเพื่อสร้างรายได้ระดับที่ 3 การทำการเกษตรเพื่อขายแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนตำบลอำเภอหรือจังหวัดใกล้เคียงและระดับที่ 4 การทำการเกษตรเพื่อจำหน่ายภายในประเทศและส่งออกต่างประเทศเป็นระดับสุดท้าย แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐหรือภาคอุตสาหกรรมการผลิตสมัยใหม่ที่จะเปลี่ยนการผลิตของเกษตรกรให้มีความเป็นสมัยใหม่และสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจแก่เกษตรกร เมื่อเกษตรกรทำการผลิตมีรายได้ที่แน่นอน มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพและจะสนับสนุนความรู้ในการผลิตทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพผลผลิตแก่เกษตรกร ด้วยเหตุนี้การยกระดับคุณภาพชีวิตและความรู้ของเกษตรกรให้เจริญก้าวหน้า แต่ในอีกด้านหนึ่งได้ก่อให้เกิดผลกระทบที่คาดไม่ถึง ซึ่งนำมาสู่ปัญหาความเสี่ยงในการดำรงชีพของเกษตรกร ดังอานันท์ กาญจนพันธุ์ (2553) ที่ได้ให้เหตุผลถึงความลึกลับซับซ้อนที่เกิดขึ้นในระบบเกษตรพันธสัญญาที่มีความเชื่อมโยงอยู่กับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างบทสู่อุตสาหกรรมเกษตร-อาหาร ซึ่งนำไปสู่ความเสี่ยง 3 ประการ คือ (1) โครงสร้างการผลิตในชนบทแฝงด้วยค่าเช่าหรือการดูดซับส่วนเกินไว้สูงมาก (High rent) ไร่กลไกเชิงสถาบันอื่น ๆ ที่จะทำหน้าที่ตรวจสอบ ควบคุมและถ่วงดุลกลไกตลาดแบบพันธสัญญา มีการครอบงำอุดมการณ์และ ความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนจนทำให้มองไม่เห็นการทำงานของกลไกตลาดอย่างชัดเจน และส่งผลให้เกิดค่าเช่าแฝงเป็นจำนวนมาก (2) ทำให้เกิดความเสี่ยงสูงในการ ดำเนินชีวิต (High risk) ทั้งความเสี่ยงในด้านราคาผลผลิต ค่าจ้างแรงงาน ตลอดจน ปัญหามลพิษและมลภาวะต่าง ๆ ที่สืบเนื่องจากการปรับโครงสร้างอันมีผลต่ออันตรายในการดำรงชีพ และ (3) ทำให้เกษตรกรเริ่มสูญเสียตัวตน (High loss) หรืออยู่ในสถานะที่ไร้ตัวตน กล่าวคือ เกษตรกรไร้อำนาจในการจัดการและควบคุมชีวิตตนเอง และไร้ศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ เพราะมีชีวิตแบบคลุมเครือระหว่าง การเป็นเกษตรกรแบบพันธสัญญาและการเป็นแรงงานนอกระบบที่อยู่ภายใต้ กำกับของบริษัทและทุนนิยม ที่เกิดขึ้นภายใต้กระบวนการโลกาภิวัตน์และเสรีนิยมใหม่

องค์ความรู้ใหม่

บทความเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญา อำเภอพร้าวก้างเขื่อน จังหวัดเชียงใหม่ จากบทความที่กล่าวมาในเบื้องต้นจะเห็นได้ว่าการเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญาสามารถดำเนินกระบวนการได้อย่างต่อเนื่องและประสบความสำเร็จได้นั้นจึงต้องมีปัจจัยและเงื่อนไขสำคัญที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญา ซึ่งสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพ 3

ภาพ 3 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษากาพรวมระดับการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับปานกลาง และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร ตัวแปรอิสระ 14 ด้าน สามารถพยากรณ์การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม คือ การเข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร อยู่ร้อยละ 52.7 ($R^2 = 0.527$) และสำหรับปัญหาอุปสรรคของเกษตรกร 1.ด้านผลตอบแทน เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดตามเกณฑ์ที่บริษัทกำหนด 2.ด้านการยอมรับของสังคม เจ้าหน้าที่ของบริษัทมีจำนวนน้อยไม่พอเพียงที่จะเข้าไปดูแล 3. ด้านความน่าเชื่อถือ เกษตรกรมีความเข้าใจและคลาดเคลื่อนเกณฑ์คุณภาพของเมล็ดพันธุ์และมือคติดต่อบริษัท และ 4. ด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรมองว่าการใช้สารเคมีตามคำแนะนำของบริษัทมีค่าใช้จ่ายสูงและผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการลงพื้นที่และแบบสอบถาม โดยนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างความรู้ ส่งเสริม และปรับปรุง โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาครัฐ อาทิจำน อังครพัฒนาเอภชน หน่วงาน ภครรัฐ เครือข่ายภษตรกร นัภษาการ และเครือขายภคประชชน เพื่อการสร้างภรบนการ เรียนรู้ในมิติต่าง ๆ สร้างความตระหนักให้ภลุ่มภษตรกรได้เข้าใจว่าระบบภษตรพันธสัญญาเพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และภรดับการมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดการค้มครองสิทธิภษตรกรร่วมกันในระดัภ ท้องถิ่น จนถึงระดับประเทศต่อไป

1.2 ข้อเสนอแนะให้มีการจัดตั้งภลุ่มภษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด อาจจะเป็น รูปแบบสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชน เป็นการบริหารจัดการ โดยภลุ่มภษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ ข้าวโพด และมีคณะกรรมการให้คำปรึกษาจากภครรัฐ อังครพัฒนาเอภชน นัภษาการ เพื่อเป็น การแก้ปัญหอย่างการตกอยู่ในพันธนาการของระบบพันธสัญญา โดยสานต่อจากการขึ้นทะเบียน ภษตรกร โดยมีการร่างระเบียบ ข้อบ้งค้บ ในระดับท้องถื่นเพื่อการจัดตั้งภลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อให้ เป็นอังครที่เข้มแข็งพึ่งพาตนเองของภษตรกรไม่ให้ตกอยู่ในวังวนของระบบพันธสัญญา นอกจากนั้นอังครหรือสหกรณ์ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดมีการจัดภรบนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่งศูนย์ส่งเสริมนัภษาการเพื่องานวิจัยท้องถื่น และภคิเครือขายในพื้นที่ เพื่อเป็นการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมขับเคลื่อนการค้มครองสิทธิภษตรกรอย่างยั่งยืน ทั้งมิติวิถีคิด วิถีปฏิบัติ ให้เหมาะสมกับบริบท เศรษฐกิจ และสังคมในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 เจ้าหน้าที่หรือตัวแทนบริษัทจิงควรที่จะเข้ามาให้คำแนะนำ และช่วยเหลือทางด้าน ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการให้ควมรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบริษัท กฎเกณฑ์และวิธีการในการผลิต ตลอดจนให้ควมช่วยเหลือในด้านปัจจัยในการผลิต แหล่งเงินทุน รวมถึงการส่งเสริมทางด้าน ผลตอบแทน หรือรางวัล หากภษตรกรสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดได้ตามเกณฑ์ของบริษัทที่ตั้ง ไว้

2.2 บริษัทจิงควรที่จะเข้ามาช่วยเหลือ หรือจัดหาปัจจัยต่าง ๆ ให้แก่ภษตรกรในราคาที เหมาะสม และใกล้เคียงกับท้องตลาด รวมถึงการจัดหาวัตถุดิบ หรือวิธีการเพื่อช่วยลดต้นทุน ให้แก่ภษตรกร

2.3 เจ้าหน้าที่หรือตัวแทนบริษัทต้องให้ควมรู้ความเข้าใจแก่ภษตรกรในเรื่อง การควบคุมผลผลิตให้ได้ตามเกณฑ์ รวมถึงการเพิ่มแรงจูงใจแก่ภษตรกร

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาภลยุทธ์การพัฒนาภษตรกรพันธสัญญาของภลุ่มผู้ปลูกข้าวโพดเพื่อ ความเข้มแข็งและยั่งยืนในพื้นที่อำเภอพรวัว จังหวัดเชียงใหม่

3.2 ควรมีการศึกษาภษตรพันธสัญญากับการปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของ ภษตรกรภลุ่มผู้ปลูกข้าวโพดในพื้นที่อำเภอพรวัว จังหวัดเชียงใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กัลปพฤกษ์ ผิวทองงาม และคณะ. (2552). *เกษตรพันธสัญญา: ผลตอบแทนความเสี่ยงและความเป็นธรรม*. กรุงเทพฯ: ซีวิลด์กราฟิก.
- เกษตรอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่. (2563). *ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2561/2562*. เชียงใหม่: เกษตรอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่.
- ทศพล ทรรศนกุลพันธ์. (2556). *ช่วงบาศพิฆาตเกษตรกร โคกนาฏกรรมเกษตรพันธสัญญา*. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- ธีราพร ทองปัญญา. (2561). กระบวนการและเงื่อนไขในการตัดสินใจเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*, 10(1), 254-277.
- วัชรภรณ์ วงศ์คำปวน. (2559). *รายงานสถานการณ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์*. นนทบุรี: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าสินค้าเกษตร.
- สมพร อิศวิลานนท์. (2560). *อุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ของไทย: สถานภาพและความท้าทาย*. อาคารเฉลิมพระเกียรติ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร (รายงานวิจัย). ชุมพร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร.
- สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร. (2562). *การควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร*. กรุงเทพฯ: สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์. (2558). *การเกษตรแบบพันธสัญญา: ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อลดความเสี่ยงของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อของไทย*. *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 1(3), 4-19.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2553). *พื้นที่ความรู้และกลไกเชิงซ้อนในจินตนาการใหม่ของสังคมเปลี่ยนผ่าน*. ใน *จินตนาการใหม่ทางสังคมวิทยา เพื่อรับมือกับความเสี่ยงทางสังคมชนิดใหม่*. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับคณะกรรมการ สภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์: กรุงเทพฯ.
- Mouly, George J. (1973). *Psychology for effective teaching*. Holt Rinehart and Winston: USA
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. 3rd ed. S.l.: Harper International.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว
อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

Factors Influencing Public Participation in Natural Resource and
Environmental Management for Community Tourism
In Huai Kaew Subdistrict, Mae on District, Chiang Mai Province

วรวิทย์ นพแก้ว¹

Worawit Noppakaew

Received: 12 December 2023; Revised: 18 December 2023; Accepted: 21 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน t-test F-test

ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ และด้านการติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด และ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ประกอบด้วย 1.ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2. ผู้นำชุมชน 3. ความช่วยเหลือจากภายนอก 4. ตระหนักถึงผลประโยชน์ 5. ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ ซึ่งมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ผู้นำชุมชนควรที่จะให้ความสำคัญกับสร้างความพร้อมของชุมชนและความผูกพันให้กับสมาชิกในชุมชนที่จะผลักดันให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าและผลประโยชน์ของส่วนรวมที่จะได้รับ ซึ่งจะทำให้ประชาชนเข้ามาช่วยกันทำงานเพื่อชุมชน

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์; Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University
Corresponding author, e-mail: worawit.noppakaew@gmail.com

ทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนประสบความสำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม; การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม; การท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

This research article investigates two main objectives: the extent of public involvement in managing natural resources and the environment for community tourism, and the factors influencing public participation in this management. The study focuses on Huai Kaew Subdistrict, Mae On District, Chiang Mai Province community tourism. The researcher used a quantitative research method and collected data through a questionnaire distributed to 400 individuals in the area. Statistical measures such as frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient, t-test, and F-test were used to analyze the data.

The study's findings indicate that public participation in all four aspects of natural resource and environmental management for community tourism, including decision-making, operational aspects, benefit sharing, and monitoring and evaluation, is at its highest level. Additionally, the study has identified several factors that positively influence people's participation in this field. These factors include natural resources and the environment, community leaders, external assistance, awareness of benefits, and knowledge and understanding of management. Importantly, these factors have been found to have a statistically significant positive impact. Based on these results, it is recommended that community leaders prioritize the development of community readiness and engagement among community members. This approach will enable individuals to recognize the value and advantages that the community can gain, ultimately leading to increased participation and the overall success of community tourism, particularly in terms of economic and social aspects.

Keywords: Factors Influencing Participation; Natural Resource and Environmental Management; Community Tourism

บทนำ

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวต้องการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว และให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น รูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Suansri, 2011) ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนและเน้นกิจกรรม

การท่องเที่ยวที่ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน เพื่อสร้างประสบการณ์จากการลงมือทำกิจกรรมภายใต้รากฐานอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ดังนั้นแนวโน้มการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยจึงมีการเติบโตในทิศทางบวก (Ministry of Tourism and Sport, 2017) ได้ส่งผลต่อการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของรัฐบาล พ.ศ.2560 – 2579 ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2579 ไว้ว่า “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก ที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงถือเป็นนโยบายสำคัญที่รัฐบาลมุ่งที่จะใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดการกระจายได้ไปสู่เศรษฐกิจฐานราก

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) เป็นรูปแบบทางเลือกหนึ่งโดยอาศัยการเจรจาและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในชุมชน โดยชุมชนเป็นผู้ดำเนินการตั้งอยู่บนฐานคิดว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยนำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่นทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตชุมชนมาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนการผลิตที่สำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Sarobol, 2003) ฉะนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับอิทธิพลมาจากการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่จะต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ต่อไปยังรุ่นลูกหลาน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงจำเป็นที่จะต้องดึงเอาคนในพื้นที่เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการ การวางแผน และกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนเองในฐานะบทบาทการเป็นเจ้าของที่มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ที่จะต้องสร้างสมดุลของการดำเนินงานการท่องเที่ยวให้ครอบคลุม 5 ด้าน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยที่มีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ (วีระพล ทองมา, 2559) นอกจากนี้ชุมชนจะต้องเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความพร้อมที่จะเรียนรู้มีความสามัคคี ทำงานร่วมกันได้ เพิ่มศักยภาพของพื้นที่เพื่อให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก เพิ่มการจัดการที่ทำให้ทุกคนในชุมชนเข้าใจบทบาทและดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน เพิ่มการมีส่วนร่วมที่ให้ทุกคนร่วมกันคิด แก้ไขปัญหา และใช้ประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชน และเพิ่มการเปิดกว้างที่จะยอมให้ชุมชนเป็นที่รู้จักในวงกว้าง เพื่อนำมาสู่การท่องเที่ยวที่มีการจัดการจากรากเหง้าของคนในชุมชนเอง

ด้วยเหตุนี้การมีส่วนร่วมถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานตั้งแต่ต้นจนจบจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีองค์ความรู้ รู้จักการจัดการความรู้ภายในชุมชน พร้อมทั้งยังเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นของชุมชน (Community Solidarity) อีกด้วย สุรธาทิพย์ เข็มน้อย (2554) เสนอว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงความผูกพันต่อชุมชนส่งผลให้ชุมชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมกันปฏิบัติ การตัดสินใจและการประเมินผล สอดคล้องกับปิยธิดา ปาลรังสี (2557) ที่เสนอว่าปัจจัยความ

เข้มแข็งของชุมชน การสื่อสาร และนโยบายของภาครัฐที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการท่องเที่ยวของชุมชน อีกทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนประสบความสำเร็จ

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นทางภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต และมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยในสนใจศึกษาชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว ที่มีหลายชุมชนที่เป็นต้นแบบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน อาทิเช่น บ้านแม่กำปอง ด้านการบริหารจัดการคนในชุมชนของตนเองทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และเป็นชุมชนที่มีการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จนประสบความสำเร็จกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย รางวัลที่สำคัญได้แก่ รางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยระดับภาคเหนือในปี พ.ศ. 2548 รางวัลชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ปี พ.ศ. 2550 และรางวัลชนะเลิศทางด้านวัฒนธรรม (PATA Gold Award) ในปี พ.ศ. 2553 เป็นต้น

จากที่กล่าวข้างต้นในประเด็นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อที่จะค้นหาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน พร้อมทั้งจะนำไปสู่ความสำเร็จของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative research) มีกระบวนการและขั้นตอนศึกษาดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดประชากรเป้าหมายที่อาศัยอยู่ในตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2,760 ราย (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว, 2564)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 400 คน และเพื่อให้ข้อมูลมีความแม่นยำและถูกต้องในการศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้การคำนวณโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน (Yamane, 1973) ที่ใช้หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร ผู้วิจัยได้เลือกระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนที่ผู้วิจัยยอมรับได้เท่ากับร้อยละ 5

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม รวมถึงแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน มี 4 ด้านได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล จำนวน 20 ข้อ พัฒนาจากแบบสอบถามของ Limaj & Bernroider (2019) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยยึดหลักตามแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ในประเด็นหลักประกอบด้วย 1) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ผู้นำชุมชน 3) ความช่วยเหลือจากภายนอก 4) ตระหนักถึงผลประโยชน์ 5) ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ แต่ละประเด็นจำนวน 5 ข้อ พัฒนาจากแบบสอบถามของ Mabenge, Ngorora-Madzimure & Makanyeza (2020); Yuwono (2021) ซึ่งแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาได้ผ่านการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยมีผู้นำชุมชนต้นแบบและนักวิชาการด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 6 ท่าน พิจารณาข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (สุวิมล ติรกันันท์, 2550)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและต่ำสุด และค่าความโด่งและความเบ้ของข้อมูล และสถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐานมาตอบคำถามการวิจัย (ทดสอบค่าสัมประสิทธิ์เพียร์สัน ทดสอบการทำนายอิทธิพลด้วย Multiple Regression Analysis แบบ OLS และ 2SLS) โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งแปลความหมายดังนี้ (โชติ บติรัฐ, 2561)

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00	หมายถึง เห็นด้วย/มีส่วนร่วมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20	หมายถึง เห็นด้วย/มีส่วนร่วมมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40	หมายถึง เห็นด้วย/มีส่วนร่วมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60	หมายถึง เห็นด้วย/มีส่วนร่วมน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80	หมายถึง เห็นด้วย/มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

รวมถึงวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการโครงสร้างตัวแบบเส้นทางกำลังสองน้อยที่สุด (Partial Least Square: PLS-SEM) ด้วยโปรแกรม Smart PLS 4

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งคณะผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ โดยวิเคราะห์ข้อมูลตาม ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสามารถสรุปภาพรวมตามตารางดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ของตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.38	0.69	มากที่สุด
2	การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน	4.21	0.64	มากที่สุด
3	การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์	4.29	0.79	มากที่สุด
4	การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล	4.19	0.74	มากที่สุด
ภาพรวม		4.37	0.70	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่โดยรวมมีความคิดเห็นที่มากที่สุด ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.70) ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล นอกจากนี้จากการแปลผลคะแนนยังทำให้ทราบถึงการกระจายข้อมูลของตัวแปรการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่มีการกระจายของข้อมูลที่ใกล้เคียงกัน คือมีค่าพิสัยของค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.09-4.47 หรือมีระยะห่างของพิสัยค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.38 คะแนน

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่

โดยวิเคราะห์ข้อมูลตาม ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถสรุปตามตารางดังนี้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1.	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.29	0.78	มากที่สุด
2.	ผู้นำชุมชน	4.25	0.74	มากที่สุด
3.	ความช่วยเหลือจากภายนอก	4.00	0.81	มาก
4.	ตระหนักถึงผลประโยชน์	4.02	0.69	มาก
5.	ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ	4.01	0.77	มาก
ภาพรวม		4.19	0.78	มาก

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่โดยรวมมีความคิดเห็นมาก ($\bar{X}=4.19$, S.D.=0.78) เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตัวแปรจำนวน 4 ตัวแปรหลักตามแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ในประเด็นองค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ 1) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ผู้นำชุมชน 3) ความช่วยเหลือจากภายนอก 4) ตระหนักถึงผลประโยชน์ 5) ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ นอกจากนี้จากการแปลผลคะแนนยังทำให้ทราบว่า การกระจายข้อมูลของตัวแปรมีการกระจายที่ใกล้เคียงกัน คือ มีค่าพิสัยของค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.82 – 4.34 หรือมีระยะห่างของพิสัยค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.52 คะแนน

3. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 4 สมมติฐานการวิจัย ได้แก่ 1) H_{1a} : การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) H_{1a} : การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) H_{1a} : การมีส่วนร่วมด้านการแบ่งปันผลประโยชน์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4) H_{1a} : การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการมีส่วนร่วม

ของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามลำดับ โดยสามารถอธิบายรายละเอียดของผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

สมมติฐานที่	สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบสมมติฐาน
H _{1a}	การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงาน	สนับสนุน
H _{1a}	การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ	สนับสนุน
H _{1a}	การมีส่วนร่วมด้านการแบ่งปันผลประโยชน์	สนับสนุน
H _{1a}	การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล	สนับสนุน

นอกจากนั้นเพื่อการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ดังนี้

ลำดับ	การมีส่วนร่วมของประชาชน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน	การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน
1.	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ	r p	0.741** 0.000
2.	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงาน	r p	0.764** 0.000
3.	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแบ่งปันผลประโยชน์	r p	0.782** 0.000
4.	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามและประเมินผล	r p	0.778** 0.000
หมายเหตุ ** Correlation is significant at the 0.01 level			

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากตารางที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยการมีส่วนร่วมด้านการแบ่งปันผลประโยชน์และด้านการติดตามและประเมินผลมีความสัมพันธ์ต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนสูงสุด

คิดร้อยละ 78 รองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจซึ่งมีระดับความสัมพันธ์ต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ที่ร้อยละ 76 และการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานมีระดับความสัมพันธ์ต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่ำสุด คือร้อยละ 74

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลตามกรอบงานวิจัยประกอบด้วยดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิเคราะห์พบว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในเชิงบวก เพราะว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เป็นหนึ่งในทำให้เกิดความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งความสำเร็จนั้นจะต้องส่งเสริมให้ชีวิตความเป็นอยู่และเศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น รวมถึงส่งผลให้เกิดการจ้างงานที่สำคัญมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและผลประโยชน์ของชุมชนโดยรวม จะเห็นว่าความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้นและมีความยั่งยืน ดังที่ Goodwin and Santilli (2009) ได้พบในงานวิจัยของเขาตั้งนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกองค์ประกอบล้วนส่งผลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงย้ำให้เห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมตามแนวคิดทฤษฎีของ Goh and Uphoff (1977) เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและช่วยผลักดันทุกระดับของขอบเขตให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามาสัมผัสในการทำงานเพื่อส่วนรวมและชุมชนของตนเอง จนทำให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น กระบวนการทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหา ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ และความชำนาญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติภูมิ ฐิณทัย (2562) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาชุมชนบางบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านปฏิบัติงาน ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ และด้านการติดตามและประเมินผล และสอดคล้องกับวิจัยของดาวรุ่ง โสฬส และคณะ (2566) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาครัฐและประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าในพื้นที่ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยเหตุนี้

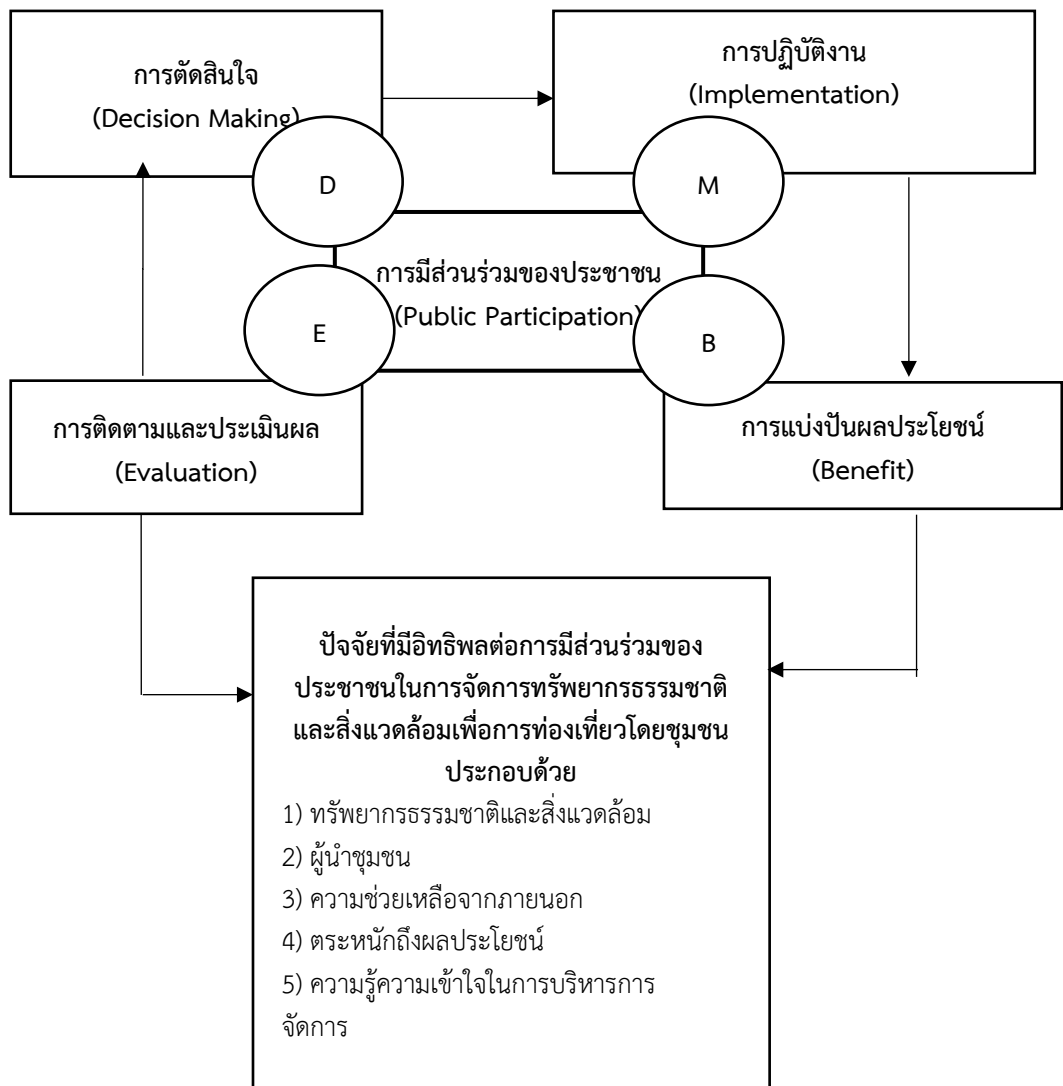
การมีส่วนร่วมแบบเครือข่ายจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการจัดการมีกระบวนการหรือกิจกรรมให้ความรู้กับชุมชนและนักท่องเที่ยว ตลอดจนเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว การส่งเสริมตลาด การจัดการโครงสร้างพื้นฐาน และการกระจายได้ให้คนในชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและความยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ภา นวนจา (2562) ได้ศึกษาภาคีเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง มีกระบวนการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและนักท่องเที่ยวในทุกขั้นตอน นับตั้งแต่ความร่วมมือในการทำแผน ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความร่วมมือในการปฏิบัติผ่านการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการให้ความรู้ การแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการเจรจาต่อรองร่วมกัน

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 1) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ผู้นำชุมชน 3) ความช่วยเหลือจากภายนอก 4) ตระหนักถึงผลประโยชน์ 5) ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ มีอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพราะเหตุนี้ผลลัพธ์จากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว ได้บรรลุผลตามเป้าหมาย คือ สามารถสร้างการมีส่วนร่วม สร้างงาน สร้างรายได้ รวมถึงพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้น ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ สามารถอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ประเพณีดั้งเดิมของชุมชนไว้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสุดท้ายชาวบ้านจะได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถทักษะต่าง ๆ ในการจัดการให้บริการและการดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีมาตรฐานมากขึ้น ทั้งด้านโฮมสเตย์ ที่พัก อาหาร อัยาศัยไมตรี การนำเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและวิถีชีวิต การสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์ การบริหารของชุมชนและการประชาสัมพันธ์ สิ่งเหล่านี้คือปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของปิ่นฤทัย คงทอง (2559) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผลการศึกษาที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ ปัจจัยการมีจิตสำนึกของประชาชนในฐานะเจ้าบ้านและจิตสำนึกของนักท่องเที่ยว ปัจจัยการประสานงานและความร่วมมือ ปัจจัยการสนับสนุนของภาครัฐ ในท้องถิ่น ปัจจัยมีการมีส่วนร่วมของประชาชนและปัจจัยภาวะผู้นำชุมชนส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kontogeorgopoulos, N., Churyen, A., & Duangsaeng, V. (2014) ได้ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย: บทบาทของการเปลี่ยนแปลง การช่วยเหลือจากภายนอก และผู้นำชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุดเขต สกุลทอง (2566) ได้ค้นพบว่าบทบาทของผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความภูมิคุ้มกัน ความรอบรู้ และด้านคุณธรรม ซึ่งเป็นการสร้างชุมชนเข้มแข็งซึ่งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนสังคมแห่งการเรียนรู้และให้ชุมชนมีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและเสริมพลังให้กับชุมชนยึดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ

ปิยธิดา ปาลรังสี (2557) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัจจัยผู้นำของชุมชนและบทบาทของผู้นำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำที่มีลักษณะการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง แม้แต่งานวิจัยของสุรราทิพย์ เข้มน้อย (2554) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า ทุนธรรมชาติ ทุนสังคมและวัฒนธรรม ทุนกายภาพ และปัจจัยทางสภาพแวดล้อมในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเรื่องขององค์ประกอบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (พจนานวนศรี, 2546) ถ้าหากชุมชนมีความพร้อมทั้งด้านองค์ความรู้ บุคลากร ทรัพยากร และการมีผู้นำที่ดีและพร้อมที่จะก้าวไปกับสมาชิกในชุมชนจะยิ่งทำให้เกิดความร่วมมือสามัคคีในการทำงานเพื่อส่วนรวมและชุมชนของตนเอง นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่สนับสนุนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในงานของมิ่งสรรพ ขาวสะอาด และคณะ (2548) ที่ศึกษาชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วมในประเทศลาว กัมพูชา และไทย จากทั้งหมด 11 ชุมชน สิ่งที่ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ประสบความสำเร็จของการมีส่วนร่วมได้นั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยการส่งเสริมจากภาครัฐที่มีนโยบายตั้งแต่ในระดับท้องถิ่นและประเทศเข้ามาผลักดันพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น รวมถึงองค์การทั้งไม่แสวงหากำไรและแสวงหากำไรเข้ามาช่วยเหลือด้านการบริหาร องค์ความรู้ และทุนทรัพย์ ดังนั้น แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงเป็นนโยบายที่เข้ามาสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมและพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนที่สอดคล้องกับนโยบายตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติที่เข้ามาสนับสนุน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการสังเคราะห์งานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่” ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับการวิจัย

ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่น่าสนใจโดยนำเสนอตามกรอบคิดในการวิจัยที่กำหนดไว้จากการกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัยที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้โดยมีกรอบคิดว่าการนำแนวคิดและหลักการผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และผู้วิจัยค้นพบว่ามีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 1) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ผู้นำชุมชน 3) ความช่วยเหลือจากภายนอก 4) ตระหนักถึงผลประโยชน์ 5) ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ

ฉะนั้นจึงเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการสังเคราะห์จากกระบวนการและความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ มีกระบวนการของความร่วมมือ คือ 1) ความร่วมมือในการทำแผน 2) ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล 3) ความร่วมมือในการปฏิบัติ 4) ความร่วมมือในการประเมินผล และ 5) ความร่วมมือในการทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน ในส่วนของหลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชนนั้น มีหลักการ คือ 1) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว 2) การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น 4) การส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว 5) การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว และ 6) การส่งเสริมการลงทุน เมื่อมีการศึกษาถึงหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนก็จะนำไปสู่ผลลัพธ์ ประกอบด้วยผลลัพธ์ 1) ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ 2) การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) การส่งเสริมการศึกษา 4) การยอมรับวัฒนธรรม และ 5) ชีตความสามารถของชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปภาพรวมงานวิจัยได้พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ และด้านการติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ประกอบด้วย 1) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ผู้นำชุมชน 3) ความช่วยเหลือจากภายนอก 4) ตระหนักถึงผลประโยชน์ 5) ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วม ฉะนั้นจากผลการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ผู้นำชุมชนควรที่จะให้ความสำคัญกับสร้างความพร้อมของชุมชนและความผูกพันให้กับสมาชิกในชุมชนที่จะผลักดันให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าและผลประโยชน์ของส่วนรวมที่จะได้รับ ซึ่งจะทำให้ประชาชนเข้ามาช่วยกันทำงานเพื่อชุมชน ทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนประสบความสำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะที่ตกผลึกจากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ทั้งข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาปัจจัยด้านผู้นำชุมชนบางข้อมีคะแนนน้อยที่สุด ชี้ให้เห็นว่า ผู้นำชุมชนถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จ ดังนั้นผู้นำชุมชนจะต้องสร้างความน่าเชื่อถือและเป็นศูนย์ในการประสานความสัมพันธ์ในการทำงานกับทุกภาคส่วนเพื่อทำให้เกิดการทำงานของชุมชนแบบความร่วมมือ อีกทั้งนโยบายของภาครัฐเองก็เป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนาท่องเที่ยว แต่จากผลการศึกษานั้น ประชาชนในพื้นที่ยังไม่ได้รู้สึกเกี่ยวข้องกับนโยบายเหล่านั้น เนื่องจากนโยบายเป็นกรอบที่มีความเป็นรูปธรรม และไม่ได้เป็นที่

สนใจของประชาชนในพื้นที่เท่าไรนั้น เพราะภาครัฐเป็นผู้ที่นำเอานโยบายเหล่านั้นไปปฏิบัติให้เป็นผลสำเร็จต่อประชาชน ดังนั้นแนวทางที่จะผลักดันให้ได้ผลนั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยผู้นำชุมชนที่จะประสานสัมพันธ์นโยบาย โครงการ และกิจกรรมที่จะลงสู่ประชาชนในพื้นที่โดยตรงไปตรงมาและที่สามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่ออาศัยจุดเด่นของชุมชนแห่งนี้ คือ ความผูกพันต่อชุมชน ที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่และการท่องเที่ยวของชุมชนให้ประสบความสำเร็จทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลการศึกษาผู้นำชุมชนควรที่จะกำหนดค่านิยม เป้าหมายของชุมชน รวมถึงทิศทางการพัฒนาชุมชนให้มีความชัดเจน เพื่อที่จะทำให้สมาชิกในชุมชนเชื่อมั่นและพร้อมที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชนไปด้วย อีกทั้งผู้นำจะต้องพยายามดึงความช่วยเหลือจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการที่จะเข้ามาฝึกอบรม พัฒนางค์ความรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ เพื่อที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการเพิ่มศักยภาพความสำเร็จของการท่องเที่ยวในชุมชน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยศักยภาพที่ส่งผลต่อความร่วมมือของผู้นำ ประชาชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว เพื่อที่จะสร้างตัวแบบการพัฒนาศักยภาพที่สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เนื่องจากการดำเนินการพัฒนาและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เน้นการมีส่วนร่วมไม่อาจจะสามารถต่อสู้กับความเข้มข้นในการแข่งขันทางธุรกิจและระบบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศได้

เอกสารอ้างอิง

- กิตติภูมิ ฐิโณทัย. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- โชติ บติรัฐ. (2561). รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของภาคประชาชนในเขตพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 20(1), 147-158.
- ดาวรุ่ง โสฬส, ประเสริฐ ปอนถิ่น และอภิรมย์สีดาคำ. (2566). การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาครัฐและประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าในพื้นที่ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์ร่วมสมัย*, 4(1), 65-78.
- ปิ่นอุทัย คงทอง. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 12(2), 1-32.
- ปิยธิดา ปาลรังสี. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- พจนนา สนวนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พิมพ์ิกา นวนจา. (2562). *ภาคีเครือข่าย การจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และคณะ. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ยั่งยืนในลุ่มแม่น้ำโขง*. เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์.
- วีระพล ทอง. (2559). *แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: สำหรับการพัฒนาคูณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุดเขต สกุลทอง. (2566). บทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 4(1) , 91-102.
- สุธราทิพย์ เข็มน้อย. (2554). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา: ตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม*. (การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- สุวิมล ติรกานันท์. (2550). *การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว. (2564). *สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว*. สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.huaykaewchiangmai.go.th/web/info4.php>
- Cohen, J. and Uphoff. (1977). *Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*. London: Rural Development Center: Cornell University.
- Goodwin, H. & Santilli, R. (2009). *Community-based tourism: A success*. Leeds: ICRT Occasional Paper No. 11.
- Kontogeorgopoulos, N., Churyen, A., & Duangsaeng, V. (2014). Success factors in community- based tourism in Thailand: The role of luck, external support, and local leadership. *Tourism Planning & Development*, 11(1), 106-124.
- Limaj, E., & Bernroider, E. W. (2019). The roles of absorptive capacity and cultural balance for exploratory and exploitative innovation in SMEs. *Journal of Business Research*, 94, 137-153.

- Mabenge, B. K., Ngorora-Madzimure, G. P. K., & Makanyeza, C. (2020). Dimensions of innovation and their effects on the performance of small and medium enterprises: The moderating role of firm's age and size. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*, 32(6), 1-25.
- Ministry of Tourism and Sports. (2017). Tourist statistics for 2016. Retrieved June 3, 2022, from <http://www.mots.go.th>
- Sarobol, S. (2003). *Community Based Tourism CBT: Concept and Experiences of the Northern Region*. Chiang Mai: Thailand Research Fund.
- Suansri, P. (2011). *CBT has a social space dimension of the community in determining tourism directions, Creating learning between the host and visitors. Best Practice 5 Case studies nationwide*. Bangkok: Wanida Printing.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper & Row.
- Yuwono, W. (2021). Empirical analysis of intellectual capital, potential absorptive capacity, realized absorptive capacity and cultural intelligence on innovation. *Management Science Letters*, 11(4), 1399-1406.

**การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนใน
อุทยานแห่งชาติน้ำแอตญูเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
Ecotourism Management by Community Participation in Nam Et-Phou
Louey National Park of Laos People's Democratic Republic**

สุนันทา จุนละมณี¹, กอบลาภ อารีศรีสม², วิณา นิลวงศ์³,
รภัสสรณ์ คงธนจารอนันต์⁴, นรินทร์ ท้าวแก่นจันทร์⁵ และ ภาวิณี อารีศรีสม⁶
Sounantha Chounlamany¹, Koblap Areesrisom², Weena Nilawonk³,
Raphassorn Kongtanajaruanun⁴, Narin Taokaenchan⁵ and Pawinee Areesrisom⁶

Received: 17 October 2023; **Revised:** 19 December 2023; **Accepted:** 21 December 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศักยภาพและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยและประกอบอาชีพในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำแอตญูเลย จำนวน 289 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ส่วนวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตญูเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยภาพรวมทุกด้านระดับมาก และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 7 ด้าน 1. ลักษณะทางกายภาพ 2. การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม 3. เศรษฐกิจและสังคม 4. ศิลปวัฒนธรรม 5. ธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติ 6. ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน และ 7. การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกโดยภาพรวมทุกด้านอยู่ระดับมาก 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า มีค่า Sig.F เท่ากับ 0.000 เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระ พบว่ามีตัวแปรที่มีผลทางบวก คือ อายุ การศึกษา รายได้

^{1 2 3 5 6} สาขาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่; Resources Management and Development, Faculty of Agricultural Production, Maejo University, Chiangmai Province

⁴ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่; Division of Economics, Faculty of Economics, Maejo University, Chiangmai Province

Corresponding author, e-mail: areesrisom30@gmail.com

และศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ซึ่งตัวแปรอิสระทั้งหมด 8 ตัวแปรสามารถพยากรณ์ 81.87 ($R^2=0.8187$) 3) ปัญหา อุปสรรค คือ เส้นทางคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวก และปริมาณน้ำที่ใช้ไม่เพียงพอต่อการใช้ในชุมชนละแวกอุทยานแห่งชาติ ส่งผลให้เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำ จึงชี้ให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 1) การรักษาและมีส่วนร่วมของชุมชน 2) การพัฒนาทรัพยากรระบบนิเวศ 3) การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว 4) การส่งเสริมการศึกษาและการอบรม 5) การตลาดและการโฆษณา 6) การปรับปรุงระบบขนส่ง 7) การสนับสนุนการเรียนรู้และความร่วมมือ

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ; อุทยานแห่งชาติน้ำแอตญูเลย; สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Abstract

This research article aims to investigate three main aspects related to ecotourism: 1) the potential and management model of ecotourism, 2) the factors that influence the management model of ecotourism with community participation, and 3) the problems, obstacles, and suggestions for ecotourism. The research adopts both quantitative and qualitative approaches. The sample group for the study consisted of 289 individuals who resided and worked in the Nam Aet Phu Loei National Park. Data collection was conducted using a questionnaire, and the collected data were analyzed using descriptive statistics to determine percentages, means, and standard deviations. Additionally, inferential statistics were employed to conclude the data. The qualitative research component involved in-depth interviews with a group of 14 key informants. The collected qualitative data were analyzed using descriptive analysis techniques.

The study's findings revealed that the potential of ecotourism destinations in Nam Aet Phu Loei National Park, Lao People's Democratic Republic, can be enhanced through community participation. Overall, all aspects of the ecotourism management model were found to be at a high level. This model encompasses seven key aspects, namely physical characteristics, environmental quality preservation, economy and society, arts and culture, nature of the national park, safety of life and property, and providing care to enhance knowledge and awareness. Furthermore, the study identified factors that influence the ecotourism management model. It was found that these factors had a significant impact, as indicated by a Sig. F value of 0.000 when considering the independent variables. Age, education, income, and tourism

potential were identified as variables that positively influenced the model. Notably, all eight independent variables were able to predict 81.87% of the model's variability ($R^2=0.8187$). However, the study also identified certain problems and obstacles in the management of ecotourism. These include transportation routes, inadequate facilities, and insufficient water supply for the communities surrounding the national park. Consequently, a water shortage problem has arisen. To address these challenges, the study recommends several guidelines for the development of ecotourism management. These guidelines include maintaining and involving the community, developing ecological resources, creating tourism activities, promoting education and training, marketing and advertising, improving transportation systems, and supporting learning and cooperation.

Keywords: Ecotourism; Nam Et-Phou Louey National Park; Lao People's Democratic Republic

บทนำ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เป็นพื้นที่ที่ธรรมชาติอุดมสมบูรณ์มีวัฒนธรรมที่หลากหลายและน่าสนใจ ภาคบริการการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ สร้างโอกาสการจ้างงาน และส่งเสริมสาขาการบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่อง เช่น ธุรกิจอาหาร โรงแรม สปา จัดประชุม การขายสินค้าท้องถิ่น การให้บริการรถเช่า ฯลฯ มีการขยายตัวควบคู่กันไป อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของ สปป.ลาว น่าสนใจและมีศักยภาพ เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบ สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามและอุดมสมบูรณ์ สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ และสถานที่ท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย เนื่องจาก สปป.ลาว มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิต จารีตประเพณี ภาษา และการนุ่งห่มที่เป็นเอกลักษณ์ กลุ่มนักท่องเที่ยวหลักที่เดินทางมา สปป.ลาว แบ่งเป็น (1) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งเดินทางท่องเที่ยวในหลายประเทศหลังเกษียณอายุ ส่วนใหญ่เดินทางมาจากยุโรปเพื่อมาพักผ่อน สนใจเรียนรู้วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (2) กลุ่มนักท่องเที่ยวอิสระ วัยกลางคน ส่วนใหญ่มาจากสหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา และชาวต่างชาติที่ทำงานในประเทศอาเซียน ซึ่งนิยมเดินทางมาเป็นคู่หรือแบบครอบครัว (3) กลุ่มนักท่องเที่ยวไทยวัยกลางคนและสูงอายุ สนใจการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ไหว้พระ ทำบุญ (4) กลุ่มนักท่องเที่ยวเกาหลี ส่วนใหญ่เดินทางมาเป็นคณะ ชอบการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและธรรมชาติ และตีอล์ฟ (5) กลุ่มนักท่องเที่ยวจีน ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวในนครหลวงเวียงจันทน์ วังเวียง หลวงพระบาง นิยมมานวดผ่อนคลาย ซื้อของตลาดกลางคืน และ (6) กลุ่มนักท่องเที่ยวในรูปแบบจัดการประชุม MICE จากฮ่องกง มาเลเซีย สิงคโปร์ ซึ่งมักเดินทางไปเขตท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับ

ร่องรอยประวัติศาสตร์ และมรดกโลก ภายหลังการประชุมเสร็จสิ้น (สถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์, 2565)

ก่อนสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 เมื่อปี 2562 นักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมา สปป.ลาว เพิ่มขึ้นร้อยละ 14.44 เมื่อเทียบกับปีที่ 2561 โดยเป็นนักท่องเที่ยวไทยจำนวนมากที่สุด 2,160,300 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.94 อันดับที่สองคือ จีน 1,022,727 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 26.92 และอันดับที่สามคือ เวียดนาม 924,875 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.60 (ข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวในช่วง เดือน ม.ค.- ก.ย.2562) สามารถสร้างรายได้ให้แก่ สปป.ลาว 934 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 5.14 ของ GDP (ข่าวเศรษฐกิจสังคม, 2565) ปัจจัยที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เนื่องจาก สปป.ลาว มีพื้นที่ตั้งอยู่จุดศูนย์กลางประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง มีเส้นทางหลวงหลายสายที่เชื่อมต่อกับหลายประเทศ รวมทั้งมีเส้นทางทางน้ำและเป็นจุดเชื่อมต่อทางอากาศไปยังประเทศต่าง ๆ อาทิ จีน เวียดนาม ไทย กัมพูชา นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในรูปแบบ combined destination มักจะเดินทางมายัง สปป.ลาว นอกจากนี้ภาครัฐเร่งดำเนินแผนพัฒนาการท่องเที่ยว สปป.ลาว 5 ปี (พ.ศ.2564 – 2568) เพื่อเตรียมความพร้อมและอำนวยความสะดวกจัดทำข้อมูลข่าวสารการเดินทาง ที่พัก ปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวและการบริการในแขนงต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์มาตรการเดินทางเข้ามาใน สปป.ลาวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อีกทั้งพลิกวิกฤตปัญหาเงินกีบอ่อนค่าเป็นโอกาสในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ เนื่องจากสามารถนำเงินตราต่างประเทศมาแลกเป็นเงินกีบได้มากขึ้นและใช้จ่ายคุ้มค่ากว่าเดิม (สถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์, 2565)

พื้นที่อนุรักษ์อุทยานแห่งชาติน้ำแอตญูเลย ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของ สปป.ลาว และเป็นเขตคุ้มครองที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ (410,720 เฮกตาร์) ครอบคลุม 10 อำเภอ ใน 3 จังหวัด ได้แก่ หัวพัน หลวงพระบาง และ เชียงขวาง ซึ่งเป็นพื้นที่คุ้มครองภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงชัน โดยมีความสูงตั้งแต่ 336 ถึง 2257 เมตร ซึ่งอุทยานแห่งชาติน้ำแอตญูเลย มีความโดดเด่นในด้านความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ป่าที่หลากหลาย และยังมีสัตว์ใกล้สูญพันธุ์หลายชนิด ได้แก่ เสือ สือดาว แมวทอง ชะนีแก้มขาว ค่างแว่นถิ่นเหนือ หมีป่า นาก นกเงือก ชะมด ลิ่น และลิงอีกหลายสายพันธุ์ ซึ่งมีสัตว์กินเนื้อทั้งหมด 19 สายพันธุ์ รวมถึงสายพันธุ์แมวป่าอีก 6 สายพันธุ์ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมประมาณ 50 สายพันธุ์ และนก 299 สายพันธุ์ (Duckworth *et al.*, 1999; Ling, 1999; Johnson, 2012) โดยบริเวณพื้นที่อาศัยที่อยู่ภายในหรือติดอยู่กับเขตอุทยานแห่งชาติน้ำแอตญูเลย มีชาวบ้านจำนวนกว่า 30,000 คน จาก 98 ชุมชน มีประวัติศาสตร์อันยาวนานของการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งชาวบ้านอาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลักในการดำรงชีวิต เพื่อสร้างสมดุลในการปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพและความต้องการของชุมชนในพื้นที่

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำแอตญูเลย ได้รับการพัฒนาเพื่อให้โอกาสในการสร้างอาชีพทางเลือกสำหรับคนในท้องถิ่น และช่วยสร้างความเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างการอนุรักษ์ธรรมชาติและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้ชาวบ้านมีรายได้จาก

นักท่องเที่ยว และช่วยสนับสนุนให้คนในท้องถิ่นอนุรักษ์ป่าไม้ และ ปกป้องสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำได้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่กระตือรือร้น และการสร้างแรงจูงใจทางการเงินที่เชื่อมโยงกลไกการอนุรักษ์ จุดมุ่งหมายหลักของรูปแบบการท่องเที่ยวคือ 1) สร้างรายได้เสริมให้คนในท้องถิ่น เชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ 2) สร้างเงินทุนที่ยั่งยืนสำหรับการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ และ 3) เพิ่มความตระหนักของคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์สัตว์ป่า (Nam Et-Phou Louey National Protected Area and Wildlife Conservation Society Laos, 2018)

จากที่ได้กล่าวความสำคัญและปัญหาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาวิเคราะห์ ศักยภาพ และรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และปัจจัยที่ส่งผลกระทบในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมถึงศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยและประกอบอาชีพในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลย ซึ่งมีการคำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้วิธีการสุ่ม จากนั้นกำหนดขนาดตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 จากทั้งหมด 882 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 289 คน สำหรับกลุ่มประชากรแบบเจาะจง มีเจ้าหน้าที่ภาคีรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 14 คน ได้แก่ 1. เจ้าหน้าที่จากกระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ (ส่วนกลาง) 2. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานกสิกรรมและป่าไม้ 3. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานการท่องเที่ยวเมือง 4. เจ้าหน้าที่จากกองคุ้มครองอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลย 5. เจ้าหน้าที่สมาคมอนุรักษ์สัตว์

ป่าประเทศลาว (WCS) และขอบเขตการดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการพัฒนาเครื่องมือหลักจากกรอบคิด ทฤษฎี และสถานการณ์ปัจจุบันที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ข้อมูล แนวคำถามที่ใช้ในการการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คำถามเกี่ยวกับศักยภาพ รูปแบบ ปัจจัย รวมถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และทางสังคม มีข้อคำถามรวมทั้งหมด 10 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งข้อคำถามออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 4) ด้านสภาพแวดล้อม 5) ด้านข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว 6) ด้านความมีชื่อเสียง 7) ด้านการบริหารจัดการ และ 8) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งข้อคำถามออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ลักษณะทางกายภาพ 2) การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม 3) เศรษฐกิจและสังคม 4) ศิลปวัฒนธรรม 5) ธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกลูเล 6) ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน และ 7) การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในคุณค่าของการท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 เป็นข้อคำถามปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกลูเล สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีข้อคำถามทั้งหมด 3 ข้อ ได้แก่ การเข้าถึงอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกลูเล ความสะดวกในการเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) การเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยแก่ผู้ให้ข้อมูล เพื่อแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัย โดยใช้แบบจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) การเก็บข้อมูลวิจัยเชิง

ปริมาณ เป็นการดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ จึงผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ได้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ 2 ส่วนคือ ข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น ข้อมูลเชิงคุณภาพ การนำเสนอจะใช้วิธีการโดยการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ซึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจลงพื้นที่จริง การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และปัญหา อุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มาใช้ประกอบการนำเสนอ เพื่อยืนยันในสิ่งที่ผู้วิจัยค้นพบในแต่ละประเด็น ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม จะนำเสนอในรูปของตารางโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division) ส่วนสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที่ t-test และค่าการถดถอยพหุคูณ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 56.4) มีอายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 30.18) มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 37.7) เกือบทั้งหมดมีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 81.3) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 67.5) รายได้เฉลี่ย 1,011,863 กีบ/ต่อเดือน ส่วนใหญ่อาศัยในชุมชนมากกว่า 20 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 60.9) นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลยเกือบครึ่งหนึ่งมาจากรอบครัวหรือเครือญาติ (ร้อยละ 46) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ชอบอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย (ร้อยละ 93.8) และส่วนใหญ่จะกลับมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลยอีกครั้ง (ร้อยละ 95.2)

ส่วนที่ 2 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการให้ระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตย

ประชาชนลาว โดยรวมทุกด้านอยู่ระดับมาก ($\bar{X}=3.84$, S.D.=0.949) เมื่อพิจารณาแต่รายด้านพบว่าผลการศึกษาตามค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังรายละเอียดตามตารางที่ 1 ดังนี้

(n=289)

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว	4.17	0.800	มาก
2. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง	3.85	0.936	มาก
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.60	0.850	มาก
4. ด้านสภาพแวดล้อม	3.63	1.120	มาก
5. ด้านข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว	3.56	1.049	มาก
6. ด้านความมีชื่อเสียง	3.97	0.977	มาก
7. ด้านการบริหารจัดการ	4.06	0.974	มาก
8. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	3.86	0.886	มาก
รวม	3.84	0.949	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตญูเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ส่วนที่ 3 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตญูเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการให้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ระดับมาก ($\bar{X}=3.64$; S.D.=1.051) เมื่อพิจารณาแต่รายด้านพบว่าผลการศึกษาตามค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังรายละเอียดตามตารางที่ 2 ดังนี้

(n=289)

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านลักษณะทางกายภาพ	3.85	0.985	มาก
2. ด้านรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	2.82	1.194	ปานกลาง
3. ด้านเศรษฐกิจและสังคม	4.09	0.909	มาก
4. ด้านศิลปวัฒนธรรม	4.01	0.955	มาก
5. ด้านธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติ	4.18	0.986	มาก
6. ด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน	2.82	1.197	ปานกลาง

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
7. ด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในคุณค่าของการท่องเที่ยว	3.73	1.133	มาก
รวม	3.64	1.051	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกลุย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ส่วนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกลุย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) โดยการนำเอาตัวแปรอิสระทั้ง 7 ตัวแปร เข้าไปในสมการ แล้วคำนวณด้วยวิธีปกติ (Enter) พบว่า ค่า $F=6.224$, Sig of $F=0.000$ แสดงว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อยหนึ่งตัวที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับตัวแปรตาม (ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกลุย) และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจเชิงพหุ พบว่า $R^2=0.366$ หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 36.6 ซึ่งตัวแปรอิสระทั้ง 7 ตัวแปร มีจำนวน 4 ตัวแปร ที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อายุ ภูมิลำเนา อาชีพ และระดับการศึกษา โดยสามารถอธิบายตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับตัวแปรตาม คือ รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกลุย แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านลักษณะทางกายภาพ 2) ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม 3) ด้านเศรษฐกิจและสังคม 4) ด้านศิลปวัฒนธรรม 5) ด้านธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกลุย 6) ด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน และ 7) ด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในคุณค่าของการท่องเที่ยว

(n=289)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	ความสัมพันธ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
	B	t	Sig.
1. เพศ	0.028	0.694	0.489
2. อายุ	0.005	2.904	0.004***
3. ภูมิลำเนา	0.172	1.010	0.314
4. ระดับการศึกษา	0.234	4.859	0.000***

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	ความสัมพันธ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
	B	t	Sig.
5. สถานภาพสมรส	0.010	0.198	0.843
6. รายได้ต่อเดือน (กิป)	0.449E-7	1.842	0.067*
7. ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	-0.001	-0.622	0.535
8. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว	0.790	26.172	0.000***
Constant	0.266	2.085	0.038**
$R^2 = 0.819$ Adjusted $R^2 = 0.812$ $F = 120.23$ Sig. $F = .000$ ***			

หมายเหตุ * มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

** มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

*** มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค พบว่า 1) เส้นทางคมนาคม เช่น เรือมีขนาดเล็ก รถโดยสารประจำทางรถไม่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว 2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงซึ่งอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลยมีเส้นทางที่คับแคบ เป็นทางที่คดโค้ง ผิวถนนลูกรัง ถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ และไม่สามารถเข้าถึงสถานที่ได้ในบางฤดูกาล เช่น ฤดูแล้ง และ ฤดูฝน รวมถึงประชาชนทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้โดยไม่ได้รับอนุญาตจากกองอุทยาน ซึ่งจำกัดให้เข้าได้เฉพาะนักท่องเที่ยว 3) สิ่งอำนวยความสะดวก มีปัญหาเกี่ยวกับสัญญาณโทรศัพท์ มือถือ และสัญญาณอินเทอร์เน็ต รวมถึงจำนวนที่พัก ร้านอาหาร และอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ประเด็นสำคัญคือ ปริมาณน้ำที่ใช้ไม่เพียงพอต่อการใช้ในชุมชนละแวกอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลย ส่งผลให้เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำ ไม่มีน้ำใช้ในช่วงฤดูแล้ง ดังนั้นจึงชี้ให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 1) การรักษาและมีส่วนร่วมของชุมชน 2) การพัฒนาทรัพยากรระบบนิเวศ 3) การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว 4) การส่งเสริมการศึกษาและการอบรม 5) การตลาดและการโฆษณา 6) การปรับปรุงระบบขนส่ง 7) การสนับสนุนการเรียนรู้และความร่วมมือ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งผู้วิจัยได้มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ระดับมาก เพราะาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีกระบวนการการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับหน่วยงานต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย ให้การอนุรักษ์ พิทักษ์ ปกป้อง รวมถึงรักษาทรัพยากรที่มีในชุมชน เป็นสิ่งที่สามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยวได้ และชุมชนมีความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย มีการประชาสัมพันธ์ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นการสร้างการรับรู้ให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้อื่นได้ อีกหนึ่งประเด็นคือการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ โดยบุคลากรในชุมชนที่มีหน้าที่รับผิดชอบในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย รู้หน้าที่ของตนอย่างชัดเจน ไม่ก่อให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อน มีการบริหารจัดการที่ดีเพื่อมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการมีนโยบายในการบริหารจัดการในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพจนา สวนศรี (2546) กล่าวไว้ว่า การทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีการพัฒนาที่ค่อยเป็นค่อยไป ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้การทำงานท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน เน้นความเข้าใจในบริบท ลักษณะปัญหาของชุมชน ซึ่งกระบวนการนี้เป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการทำงานส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวของชุมชนที่สามารถพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความรู้ ความสามารถ และพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนที่จะทำงานด้านการท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน หากชุมชนมีความพร้อมมีปัจจัยเอื้ออำนวยต่อการเข้ามามีบทบาทการจัดการการท่องเที่ยวแล้วนั้น ผู้นำชุมชนและแกนนำที่หลากหลาย ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์ การเกษตร ฯลฯ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ครู อาจารย์ ในโรงเรียน เป็นต้น ร่วมกันประชุมสัมมนาเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นการผนึกกำลังความคิดสร้างสรรค์ ประสานแนวคิดของทุกคนให้เห็นเป็นภาพเดียวกัน ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และนำวิสัยทัศน์ที่ได้มากำหนดเป็นเป้าหมาย เป็นทิศทางของการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระยะต่อไป ในทำนองเดียวกัน เทพรัตน์ จันทพันธ์ และ วิวัฒน์ ฤทธิมา (2556) กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม มีการกำหนดทิศทางร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ซึ่งขับเคลื่อนโดยชุมชน ดำเนินการจัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนและสนใจ จะเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการจัดการของชุมชน และชุมชนเป็นเจ้าของ นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยใช้การสร้างเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการ

พัฒนาชุมชนของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจ โดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่น

2. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตตุเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อศึกษาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ มากสุดในด้านธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติน้ำแอตตุเลย เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นคนในพื้นที่และอาศัยในชุมชนมาเป็นระยะเวลาที่นานพอสมควร จึงเห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ และความอุดมสมบูรณ์ของอุทยานแห่งชาติน้ำแอตตุเลย มีความภูมิใจสำนึกรักในบ้านเมืองของตน รวมถึงในหัวข้อด้านธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติน้ำแอตตุเลย สำหรับนักท่องเที่ยวได้ให้ระดับความคิดเห็นมากเช่นเดียวกัน เนื่องจากทัศนียภาพที่สวยงามและความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของอุทยานแห่งชาติน้ำแอตตุเลย รองลงมาจะเป็นความพอใจในการเที่ยวชมอุทยานแห่งชาติน้ำแอตตุเลยของนักท่องเที่ยว คือมีความพอใจในการบริการ การบริหารจัดการ ความสะอาดและความปลอดภัย รวมถึงชุมชนมีไมตรีต่อนักท่องเที่ยว ในขณะที่เรื่องของการทิ้งขยะ ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าน้อยกว่าด้านอื่น ๆ เช่น จุดทิ้งขยะไม่เพียงพอ ป้ายเตือนทิ้งขยะ การออกแบบภาชนะรองรับขยะให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม รวมถึงเรื่องของการจัดการคุณภาพอากาศ ซึ่งบางฤดูกาลอาจมีฝุ่นควันที่สร้างผลเสียต่อสุขภาพของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ทำให้ช่วงของฤดูกาลนั้น ๆ แหล่งท่องเที่ยวมีผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ พิมพะระวี โรจน์รุ่งสัจย์ (2553) พบว่าการที่จะดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้นั้น ต้องเข้าใจถึงความเป็นชุมชน ต้องรู้ถึงหัวใจที่แท้จริงของชุมชน ชุมชนต้องมีส่วนร่วมทุกกระบวนการในการทำงาน ผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานต้องช่วยกันสร้างความประทับใจให้แก่ นักท่องเที่ยว เพราะการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน การประชาสัมพันธ์โดยการพูดต่อ ๆ กันไปเป็นช่องทางการทำการตลาดที่ดีที่สุด และที่สำคัญไม่เสียค่าใช้จ่ายด้วย โดยการดำเนินงานคณะทำงานต้องคำนึงถึงหลักการการท่องเที่ยวชุมชน ต้องดำเนินงานไปในกรอบ และให้เหมาะสมกับแต่ละชุมชน ในทำนองเดียวกัน Fennell (1999) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ต้องรับผิดชอบต่อบัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ ดังนี้ 1) การท่องเที่ยวต้องส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด 2) การท่องเที่ยวต้องเคารพในวัฒนธรรมท้องถิ่น และกระทบต่อวัฒนธรรมดังกล่าวน้อยที่สุด 3) การท่องเที่ยวต้องยอมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์มากที่สุด และ 4) นักท่องเที่ยวต้องได้รับความพึงพอใจจากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

3. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีดังนี้ คือ

3.1 ด้านการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับเส้นทางคมนาคม เช่น เรือมีขนาดเล็ก รถโดยสารประจำทางน้อยไม่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว สภาพรถเก่า ไม่มีความปลอดภัย เป็นต้น และพบว่าอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลยมีเส้นทางที่คับแคบ เป็นทางที่คดโค้ง ผิวถนนลูกรัง ถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ และไม่สามารถเข้าถึงสถานที่ได้ในบางฤดูกาล เช่น ฤดูฝน รวมถึงประชาชนทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้โดยไม่ได้รับอนุญาตจากกองอุทยาน ซึ่งจำกัดให้เข้าได้เฉพาะนักท่องเที่ยว และค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมีค่าบริการที่สูง อุปสรรคส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับฤดูกาลต่าง ๆ ที่ไม่สามารถคาดคะเนสถานการณ์ได้ ส่งผลต่อความปลอดภัยของผู้นำทางและนักท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะในด้านการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่แนะนำให้มีการแก้ไขปรับปรุงคมนาคมให้มีความปลอดภัย รวมถึงเสนอให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องค้นหาแหล่งเงินทุนในการปรับปรุงเส้นทาง การเข้าถึงอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลย เพื่อการเดินทางท่องเที่ยวที่สะดวก ปลอดภัย และเสนอให้มีการจัดเจ้าหน้าที่ประจำหมู่บ้านผลิตเปลี่ยนดูแลอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลย เพื่อที่จะเข้าช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่เกิดปัญหาได้ทันเวลา

3.2 ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มักพบปัญหาในช่วงฤดูกาล หากเข้าช่วงฤดูฝนอาจการเดินทางโดยเรือจะมีอันตรายมากพอสมควรเพราะมีน้ำป่าไหลหลาก และฤดูแล้งการเดินทางโดยเรือจะต้องจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 3 คนต่อลำ เนื่องจากสภาพน้ำตื้นเขินทำให้การเดินทางโดยเรือไม่สามารถเคลื่อนที่ไปได้อย่างสะดวก อย่างไรก็ตามพบว่ามีปัญหาเรื่องของสัญญาณ เช่น โทรศัพท์ และ สัญญาณเครือข่ายแบบไร้สาย ยังไม่มีความสะดวก อุปสรรคในด้านนี้จะเกี่ยวกับฤดูกาล ในบางวันต้องมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในการเข้า ซึ่งอาจจะส่งผลต่อความรู้สึกของนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้รับบริการได้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มขีดความสามารถในการบริการนักท่องเที่ยว มีจุดประชาสัมพันธ์ที่อำนวยความสะดวกต่อนักท่องเที่ยว รวมถึงการกำหนดระยะเวลาและจำนวนคนที่จะเข้าใช้บริการได้อย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความไม่ประทับใจภายหลัง

3.3 สิ่งอำนวยความสะดวก ผู้ตอบแบบสอบถามมีปัญหาเกี่ยวกับไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ และ สัญญาณเครือข่ายแบบไร้สาย รวมถึงจำนวนที่พัก ร้านอาหาร และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกไม่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ประเด็นสำคัญคือ ปริมาณน้ำที่ใช้ไม่เพียงพอต่อการใช้ในชุมชน ละแวกอุทยานแห่งชาติน้ำแอตดูเลย ส่งผลให้เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำ ไม่มีน้ำใช้ในฤดูแล้ง อุปสรรคในด้านนี้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะกล่าวถึงปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพในฤดูแล้ง ส่วนในมุมของนักท่องเที่ยวระบุถึงระยะทางที่ไกล ลำบาก รวมถึงอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกไม่พร้อมสำหรับการบริการ ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะให้มีการปรับปรุงสัญญาณต่าง ๆ

ไม่ว่าจะเป็นสัญญาณโทรศัพท์มือถือ และสัญญาณอินเทอร์เน็ต ควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความประทับใจในการบริการและสถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงควรมีการบูรณาการร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนื่อง เพื่อจัดรูปแบบการท่องเที่ยวให้เข้ากับฤดูกาลต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ทำให้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อการพัฒนา ดังปรากฏตามแผนภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สามารถแบ่งได้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านการเข้าถึงอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลยส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับเส้นทางคมนาคม เช่น เรือมีขนาดเล็ก รถโดยสารประจำทางน้อยไม่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว สภาพรถเก่า ไม่มีความปลอดภัย เป็นต้น 2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง เช่น การเดินทางโดยเรือในพื้นที่อุทยานจะมีอันตรายในช่วงน้ำป่าไหลหลากของฤดูฝน ส่วนในฤดูแล้งการเดินทางโดยเรือจะต้องจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 3 คนต่อลำ เนื่องจากสภาพน้ำตื้นเขินทำให้การเดินทางโดยเรือไม่สามารถเคลื่อนที่ไปได้อย่างสะดวก และ 3) สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น สัญญาณโทรศัพท์ สัญญาณเครือข่ายแบบไร้สาย รวมถึงจำนวนที่พัก ร้านอาหาร และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกไม่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว รวมถึงน้ำที่ใช้ได้ในเขตอุทยาน เป็นต้น โดยข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่แนะนำให้มีการแก้ไขปรับปรุงคมนาคมให้มีความ

ปลอดภัย รวมถึงเสนอให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องค้นหาแหล่งเงินทุนในการปรับปรุงเส้นทาง การเข้าถึงอุทยานแห่งชาติน้ำแอตจูเลย เพื่อการเดินทางท่องเที่ยวที่สะดวก ปลอดภัย และเสนอให้มีการจัดเจ้าหน้าที่ประจำหมู่บ้านผลิตเปลี่ยนดูแลอุทยานแห่งชาติน้ำแอตจูเลย เพื่อที่จะเข้าช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่เกิดปัญหาได้ทันเวลา นอกจากนี้ควรมีการเพิ่มขีดความสามารถในการบริการนักท่องเที่ยว มีจุดประชาสัมพันธ์ที่อำนวยความสะดวกต่อนักท่องเที่ยว รวมถึงการกำหนดระยะเวลาและจำนวนคนที่จะเข้าใช้บริการได้อย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความไม่ประทับใจภายหลัง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาสามารถสรุปภาพรวมได้ว่าศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตจูเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยรวมทุกด้าน อยู่ระดับมาก ($\bar{X}=3.84$, S.D.=0.949) และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 7 ด้าน 1. ลักษณะทางกายภาพ 2. การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม 3. เศรษฐกิจและสังคม 4. ศิลปวัฒนธรรม 5. ธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติ 6. ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน และ 7. การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ระดับมาก ($\bar{X}=3.64$; S.D.=1.051) 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า มีค่า Sig.F เท่ากับ 0.000 เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระมีผลทางเชิงบวก 3) ปัญหา อุปสรรค คือ เส้นทางคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวก และขาดแคลนน้ำช่วงฤดูแล้ง จึงชี้ให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย 1) การรักษาและส่วนร่วมของชุมชน 2) การพัฒนาทรัพยากรระบบนิเวศ 3) การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว 4) การส่งเสริมการศึกษาและการอบรม 5) การตลาดและการโฆษณา 6) การปรับปรุงระบบขนส่ง 7) การสนับสนุนการเรียนรู้และความร่วมมือ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาในครั้งนี้ ทั้งข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติน้ำแอตจูเลย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีความตระหนัก และรับรู้ถึงผลกระทบในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้นเพื่อยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีการพัฒนามากยิ่งขึ้น ควรมีการปรับปรุงประเด็นสำคัญและมีเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับประเด็น ดังนี้

1.1 การเข้าถึงอุทยานแห่งชาติน้ำแอตจูเลย ควรมีการปรับปรุงคมนาคมให้มีความปลอดภัยมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ทางเรือ ทางถนน หรือการสร้างถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้านต่าง ๆ เนื่องจากจะเป็นประโยชน์ต่อผู้คนในชุมชนแล้วยังเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว เสนอแนะค้นหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนการปรับปรุง เปิดให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานที่

ท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำหมู่บ้านผลัดเปลี่ยนดูแลอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย เพื่อที่สามารถเข้าไปช่วยเหลือเมื่อเกิดสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันเวลา และควรมีนโยบายพิเศษสำหรับการเข้าไปยังอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย โดยมีโปรแกรมพิเศษสำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ประเทศลาวและคนในชุมชนที่อยู่บริเวณอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย

1.2 ความสะดวกในการเข้าถึง เป็นด้านที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะมากที่สุดในเรื่องของการปรับปรุงถนน เส้นทางเดินเรือให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริการนักท่องเที่ยว กำหนดให้มีจุดประชาสัมพันธ์ที่อำนวยความสะดวกต่อนักท่องเที่ยวและควรมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามามีบทบาทในการจัดการประจำจุด สำหรับเรื่องของพาหนะที่จะนำนักท่องเที่ยวไปยังอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย ควรเพิ่มจำนวนเที่ยวรถโดยสาร โดยมีการกำหนดระยะเวลาไป-กลับอย่างชัดเจน และปรับปรุงเรือโดยสารให้มีประสิทธิภาพมีความปลอดภัยทั้งผู้นำท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว มีการกำหนดกฎเกณฑ์การบรรจุผู้โดยสารในแต่ละช่วงฤดูกาลเพื่อความปลอดภัย

1.3 สิ่งอำนวยความสะดวก เนื่องจากอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลย เป็นพื้นที่ห่างไกล มีข้อจำกัดในเรื่องของสัญญาณ ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะให้ควรมีการปรับปรุงสัญญาณต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น สัญญาณโทรศัพท์มือถือ สัญญาณอินเทอร์เน็ต เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความประทับใจในการบริการและสถานที่ท่องเที่ยว หน่วยงานรัฐและชุมชนร่วมกันจัดรูปแบบการท่องเที่ยวให้เข้ากับฤดูกาลต่าง ๆ มีการวางแผนรับมือกับปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ปรับปรุงงบประมาณการดูแลและบริการผู้เข้าพักให้มีความเหมาะสม เสนอแนะให้มีแหล่งเงินทุนเพื่อที่จะได้นำมาพัฒนาต่อยอดให้อุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลยมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 จากการศึกษาพบปัญหาปัจจัยที่ส่งผลกระทบในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งเรื่องของความสะดวกในการเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงขาดแคลนน้ำ ดังนั้นเพื่อศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวในอนาคต ควรมีการศึกษาการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบอย่างมีส่วนร่วมบูรณาการเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำแอตกุเลยอย่างเป็นระบบ

2.2 จากการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามยังมีปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เรื่องการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในอนาคตควรมีการปรับปรุงการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในส่วนของการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะมูลฝอย การจัดการคุณภาพอากาศ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และส่วนความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ควรจัดเจ้าหน้าที่ดูแลให้เพียงพอ และดูแลอย่างทั่วถึง มีอุปกรณ์และเครื่องมือบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงอุปกรณ์ปฐมพยาบาล เมื่อเกิดกรณีฉุกเฉินจะสามารถแก้ไขได้อย่างทันเวลา

2.3 ควรมีการประชุมบุคคลในชุมชนโดยมีหน่วยงานรัฐร่วมด้วย เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ ก่อให้เกิดความรักและหวงแหนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ข่าวเศรษฐกิจสังคม. (2565). ข่าวเศรษฐกิจและสังคม สปป. ลาว. สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2566. จาก <http://www.sethakit-psx.la/detail10533.html>
- เทพรัตน์ จันทพันธ์ และวิวัฒน์ ฤทธิมา. (2556). การท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านขาว อำเภอรณด จังหวัดสงขลา. ใน *การประชุมหาดใหญ่วิชาการ ครั้งที่ 4* (น.71-78). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- พจนา สอนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน*. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. (2553). *การท่องเที่ยวชุมชน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์. (2565). โอกาสการฟื้นฟูเศรษฐกิจของ สปป. ลาว จากภาคการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2566. จาก <https://vientiane.thaiembassy.org/th/>
- Duckworth, J.W., Salter, R.E. and Khounboline, K. (1999). Wildlife in Lao PDR: 1999 Status Report. The World Conservation Union (IUCN), Wildlife Conservation Society (WCS) and Centre for Protected Areas and Watershed Management (CPAWM), Vientiane, Lao PDR.
- Fennell, J. (1999). *Contemporary Urban Planning*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Johnson, A. (2012). A Landscape Summary for the Nam Et-Phou Louey National Protected Area, Lao PDR. Pages 73-90 in T. C. H. Sunderland, J. Sayer, and H. Minh-Ha, editors. Evidence-based conservation: lessons from the lower Mekong. Earthscan, London.
- Ling, S. (1999). A biological system of prioritization for protected areas in the Lao PDR. CPAWM / Wildlife Conservation Society Cooperative Program, Department of Forestry, Ministry of Agriculture and Forestry, Vientiane, Lao PDR.
- Nam Et-Phou Louey National Protected Area and Wildlife Conservation Society Laos. (2018). Ecotourism In Nam Et-Phou Louey National Protected Area, Lao PDR.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis*. 2nded. New York: Harper & Row.

วารสารภูมินิเวศพัฒนาอย่างยั่งยืน

Academic Journal of Sustainable Habitat Development

สมาคมภูมินิเวศพัฒนาอย่างยั่งยืน

277 หมู่ที่ 7 ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

โทร. 092-592-9654

Email: journal.shada@gmail.com